

Spoor A2:

De effecten van de vergrijzing op de uitgaven voor zorgverzekering en hoger onderwijs

**A. Van Hecke
K. Algoed
D. Heremans**

**KULeuven
Faculteit Economie & Bedrijfswetenschappen
Juli 2008**

**Algemeen secretariaat – Steunpunt beleidsrelevant Onderzoek
Fiscaliteit & Begroting**
Voskenslaan 270 – 9000 Gent – België
Tel: 0032 (0)9 248 88 35 – E-mail: vanessa.bombaeck@hogent.be
www.steunpuntfb.be

Inhoud

1. INLEIDING	4
1.1. Vlaanderen vergrijst: enkele cijfers.....	4
2. Methodologie.....	6
3. De Vlaamse Zorgverzekering	8
3.1. Financiering	9
3.2. Uitgaven	10
3.3. Recente ontwikkelingen.....	11
3.4. Evolutie van de uitgaven in de toekomst	12
3.5. Evolutie van de ontvangsten in de toekomst	23
3.6. Financieringssaldi	25
3.7. Sensitiviteit van de uitgavenprojecties m.b.t. demografische vooruitzichten	27
4. Het hoger onderwijs	29
4.1. Cohorte-effecten	29
4.2. Evolutie van de uitgaven in de toekomst	29
4.3. Sensitiviteit van de uitgavenprojecties m.b.t. demografische vooruitzichten	34
5. Besluit	37
6. Bibliografie.....	39
7. Lijst van figuren.....	40
8. Lijst van tabellen	40
9. Appendix	44

SBOV Fiscaliteit en Begroting

Spoor A2

De effecten van de vergrijzing op de uitgaven voor
zorgverzekering en hoger onderwijs

A. Van Hecke

K. Algoed

D. Heremans

KULeuven

Faculteit Economie & Bedrijfswetenschappen

Juli 2008

1. INLEIDING

Het is een goede evolutie dat we steeds langer leven. Die toenemende levensverwachting, samen met lagere geboortecijfers sinds de jaren 70 van de vorige eeuw, zorgen er voor dat er in de toekomst relatief meer gepensioneerden zullen zijn. De vergrijzing van onze samenleving stelt dan ook een aantal vragen met betrekking tot de financiële houdbaarheid van het huidige beleid. Vergrijzing kent immers haar invloed op diverse aspecten van de overheidsbegroting zoals hogere pensioenlasten of toenemende gezondheidsuitgaven¹. De Studiecommissie voor de vergrijzing (SCvV) maakt jaarlijks een raming van de kosten verbonden aan de vergrijzing. Zij voorspelt een budgettaire meerkost in netto-termen ten belope van 4,3% van het BBP over de periode 2007-2030 (6,3% over de periode 2007-2050).

Daarnaast maakt de SCvV ook een uitsplitsing van de vergrijzingskosten over de twee beleidsniveaus: de federale overheid & sociale zekerheid (Entiteit I), en de Gewesten, Gemeenschappen & lokale overheden (Entiteit II). Van voornoemde meerkosten wordt slechts 0% en -0,1% van het BBP (over de periodes 2007-2030 en 2007-2050 respectievelijk) gedragen door de regionale en lokale overheden. De belangrijkste uitgaven van de sociale zekerheid en het grootste deel van de pensioenuitgaven zijn immers federale materie².

De Sociaal Economische Raad van Vlaanderen (SERV)³ heeft op zijn beurt een regionale opsplitsing gemaakt van de lasten van de vergrijzing zoals ingeschat door het verslag van de SCvV van juni 2007. De Gemeenschappen en Gewesten zijn slechts bevoegd voor zo'n 5,7% van de sociale uitgaven die de SCvV in ogenschouw neemt. Voor Vlaanderen is dit o.a. de Vlaamse zorgverzekering, gezins- en thuiszorg, gehandicaptenzorg, toelagen aan kinderopvang.

Volgens de SERV maakten vergrijzingsgerelateerde uitgaven in 2006 13% van de primaire uitgaven van de Vlaamse overheid uit. De reële groeivoet van de vergrijzingsgerelateerde primaire uitgaven zou voor de periode 2006-2012 4,38% bedragen, 1,99% voor de periode 2012-2030 en 1,96% voor de periode 2030-2050.

In deze paper onderzoeken we de evolutie van vergrijzingsgerelateerde uitgaven op het niveau van de Vlaamse overheid, meer bepaald de Vlaamse zorgverzekering en het hoger onderwijs.

1.1. Vlaanderen vergrijst: enkele cijfers

Het vergrijzingsfenomeen kunnen we concreet maken aan de hand van de bevolkingsvooruitzichten van het Federaal Planbureau van mei 2008. Grafiek 1 en Tabel 1 illustreren de wijzigende verhoudingen tussen de drie

¹ De technologische vooruitgang geeft natuurlijk ook een opwaartse druk op de uitgaven.

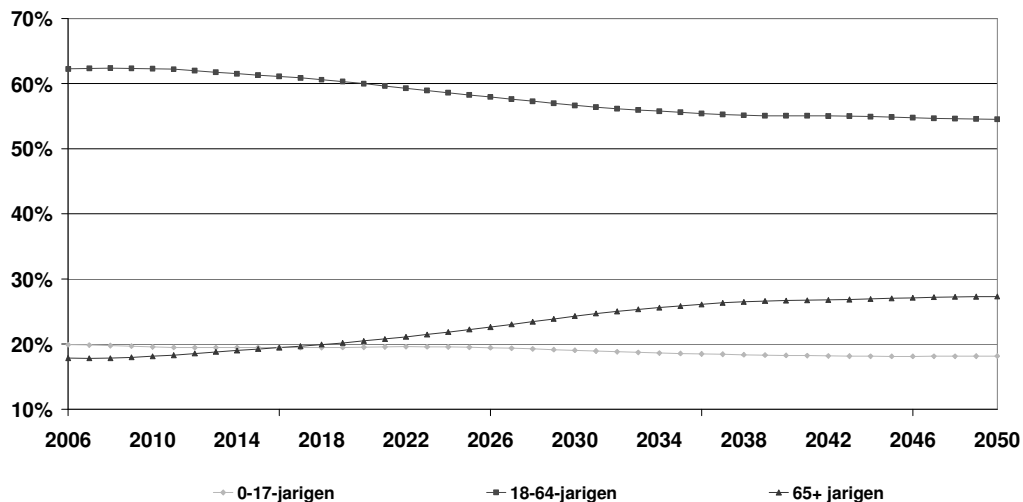
² Hoge Raad van Financiën: Studiecommissie voor de vergrijzing. Jaarlijks verslag. Juni 2008.

³ Rapport over de Vlaamse begroting op lange termijn in het licht van de vergrijzing, Themarapport januari 2008, SERV.

belangrijke leeftijdsklassen in de bevolking over de tijd. Opvallend is de felle stijging van de leeftijdscategorie 65-plussers. In 2050 zullen de 65-plussers meer dan een vierde van de totale bevolking uitmaken tegenover 18% in 2006.

De leeftijdsgroep van 18-64-jarigen⁴ zal de komende jaren in relatieve termen dalen (in absolute termen is er eerst een stijging tot 2020, daarna een daling tot 2038, met daarna een stijging tot 2043 en nadien een daling). In 2050 zullen ze nog maar 54,53% van de bevolking uitmaken. Vergrijzing is ook het gevolg van ontgroening: het bevolkingsaandeel van de jongeren jonger dan 18 jaar daalt van 19,90% in 2006 tot 18,17% in 2050.

Figuur 1: Evolutie van de leeftijdscategorieën 0-17-jarigen, bevolking op beroepsactieve leeftijd en 65-plussers in het Vlaamse Gewest (in % van de bevolking van het Vlaams Gewest)

Bron: demografische projecties Federaal Planbureau+ eigen berekeningen

Tabel 1: Evolutie van de leeftijdscategorieën 0-17-jarigen, bevolking op beroepsactieve leeftijd en 65-plussers in het Vlaams Gewest (in % van de totale bevolking)

	2006	2015	2030	2050
0-17-jarigen	19,90%	19,45%	19,04%	18,17%
18-64-jarigen	62,26%	61,31%	56,66%	54,53%
65+ jarigen	17,84%	19,24%	24,30%	27,30%

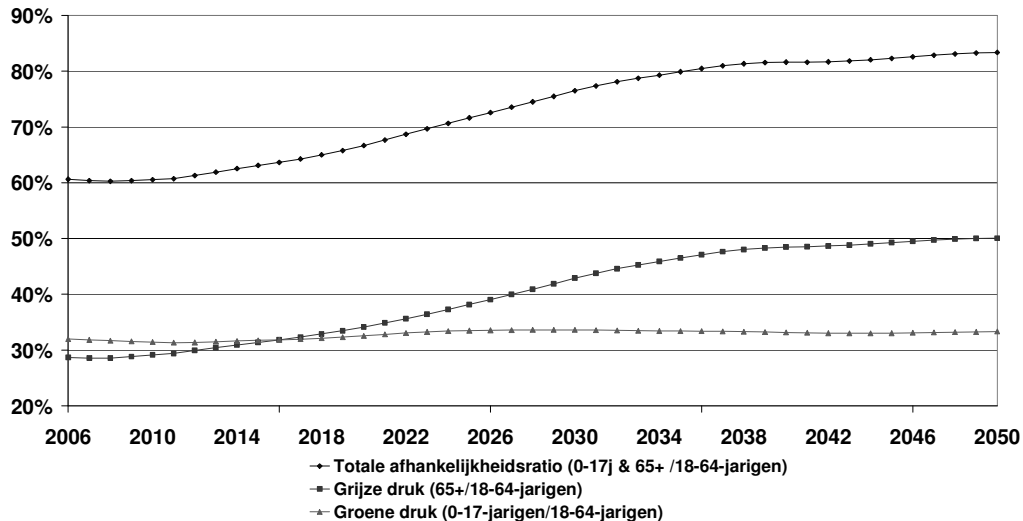
Bron: demografische projecties Federaal Planbureau+ eigen berekeningen

Belangrijk is dat die evolutie de verhouding tussen de actieve en niet-actieve bevolking kan verstoren. De totale afhankelijkheidsratio (het aantal ouderen en jongeren in vergelijking tot het aantal mensen op

⁴ De benedengrens voor deze leeftijdsklasse in internationaal arbeidsmarktonderzoek is 15 jaar. We nemen aan dat deze voor Vlaanderen niet relevant is omwille van de schoolplicht tot 18 jaar.

beroepsactieve leeftijd⁵) neemt sterk toe: van 60,61% in 2006 tot 83,37% in 2050. De onderverdeling in Figuur 2 in groene en grijze druk leert dat dit vooral te wijten is aan de sterke toename van het aantal ouderen.

Figuur 2: Evolutie van de afhankelijkheidsratio's in het Vlaams Gewest

Bron: demografische projecties Federaal Planbureau+ eigen berekeningen

Tabel 2: Evolutie van de afhankelijkheidsratio's in het Vlaams Gewest

	2006	2015	2030	2050
Totale afhankelijkheidsratio	60,61%	63,11%	76,50%	83,37%
waarvan				
0-17-j/ 18-64-jarigen	31,96%	31,73%	33,61%	33,31%
65+ / 18-64-jarigen	28,65%	31,38%	42,89%	50,06%

Bron: demografische projecties Federaal Planbureau+ eigen berekeningen

2. Methodologie

De berekening van kostenprofielen staat centraal in de methode⁶ die we gebruiken om de toekomstige uitgaven te schatten. Via onderzoek naar de leeftijdsstructuur van de begunstigen van de uitgaven worden de totale uitgaven verdeeld over specifieke leeftijdsklassen. Kostenprofielen worden vervolgens berekend als de per capita uitgaven voor een bepaalde leeftijdscategorie. Concreet zijn die gelijk aan de totale uitgaven per leeftijdscategorie gedeeld door het aantal rechthebbenden in die leeftijdsgroep. Wanneer we veronderstellen dat kostenprofielen niet

⁵ Het gaat hier louter om een verhouding tussen leeftijdsgroepen. Het aantal beroepsactieve personen hangt af van arbeidsmarktfactoren zoals o.a. de activiteitsgraad.

⁶ Zie ook de methodologie in de paper "Fiscal Federalism and Demography" (Seitz en Kempkes, 2006).

veranderen over de tijd, kunnen we op basis van het kostenprofiel en de projecties van het aantal rechthebbenden in de toekomst de impact van demografische verschuivingen op de overheidsuitgaven berekenen.

Maar in vele gevallen gaat de veronderstelling van een constant kostenprofiel niet op.

- 1) Er is een prijseffect omwille van schaalvoordelen. Wanneer er meer personen aanspraak gaan maken op een dienst, zullen de uitgaven per capita voor die dienst afnemen.
- 2) Er kunnen –vooral op korte termijn– belangrijke cohorte-effecten meespelen. Cohorte-effecten doen zich voor wanneer de totale uitgaven niet afhangen van het aantal rechthebbenden maar wel van politieke voorkeuren. Demografische verschuivingen veroorzaken in zo'n geval wijzigingen in de uitgaven per capita, m.a.w. het kostenprofiel is afhankelijk van het aantal personen in de leeftijdsgroep. Een voorbeeld zijn de uitgaven voor de kinderbijslag. Wanneer het aantal kinderen vermindert, zal bij ongewijzigd budget de toelage per kind, het kostenprofiel, toenemen. In vele gevallen is een asymmetrische aanpassing van het budget – enkel aanpassingen naar boven en niet naar beneden – een onredelijke veronderstelling op korte en middellange termijn.

Formeel bepalen we de gemiddelde uitgaven voor een persoon in een bepaalde leeftijdscategorie als volgt:

$$e(x,j,t) = E(x,j,t)/N(x,t)$$

met $E(x,j,t)$ = totale uitgaven voor leeftijdsgroep x en uitgavencategorie j op tijdstip t , $N(x,t)$ = bevolking met leeftijd x op tijdstip t

Wanneer er cohorte-effecten aanwezig zijn, is het kostenprofiel afhankelijk van het aantal personen in de leeftijdsgroep $N(x,t)$:

$$e(N(x,t),x,j,t).$$

Voor een kostenprofiel met cohorte-effecten geldt $\delta e(..)/\delta N(x,t) < 0$: wanneer bijvoorbeeld het aantal studenten daalt en de totale uitgaven voor het hoger onderwijs onveranderd blijven, dan zullen de gemiddelde uitgaven per student groter worden. Bij ongewijzigd budget is de elasticiteit van het kostenprofiel m.b.t. het aantal personen in de leeftijdsklasse gelijk aan -1 . Wanneer het totale budget zich op lange termijn aanpast aan het aantal gerechtigden, vermindert het cohorte-effect. De elasticiteit van het kostenprofiel m.b.t. het aantal personen in een bepaalde leeftijdsklasse gaat dan naar nul op lange termijn.

- 3) Een projectie van de uitgaven aan de hand van kostenprofielen en demografische evoluties levert een vertekend beeld op wanneer we nalaten een correctie te maken voor een wijzigende

participatiegraad. Wanneer het aantal genietters van het goed in verhouding tot het aantal potentieel rechthebbenden significant stijgt of daalt, spreken we van een participatie-effect. We corrigeren onze uitgavenprojecties m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering en het hoger onderwijs voor dit effect.

- 4) Politieke voorkeuren kunnen een verandering van het kostenprofiel over de tijd teweegbrengen. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het toenemend politiek gewicht van de ouderen wanneer zij sterk in aantal zullen toenemen en de politici onder druk kunnen zetten om meer geld uit te geven aan de grootste leeftijdsgroep in hun kiezerspubliek.*
- 5) Het zogenaamd Baumoleffect kan optreden. De dienstensector (onderwijs, gezondheidszorg) wordt in het algemeen gekenmerkt door een beperkte stijging van de arbeidsproductiviteit. Sectoren waar de arbeidsproductiviteit wel sterk kan stijgen, zullen de lonen van hun werknemers verhogen. Beide sectoren werven echter arbeidskrachten in dezelfde arbeidsmarkt, waardoor de lonen in de dienstensector een opwaartse druk zullen ondervinden. Loonstijgingen die niet (of minder) gebaseerd zijn op een stijging van de arbeidsproductiviteit zetten de financiering van de dienstensector onder druk.*
- 6) Prijzen van sommige goederen of diensten kunnen sneller stijgen dan de inflatie. Aanpassing van de inkomens aan de inflatie is in dat geval onvoldoende. Wanneer de artikelen in het consumptiepakket van een bevolkingscategorie een grotere prijsstijging kennen dan de artikelen die opgenomen worden in de prijsindex waarmee de inkomens aangepast worden, is die bevolkingscategorie slechter af. Er zouden dan ook prijsindexcijfers voor aparte bevolkingsgroepen moeten worden samengesteld. Zo zou een aparte prijsindex voor ouderen de pensioenen meer op peil houden, aangezien zij procentueel meer uitgeven aan goederen en diensten met een hogere inflatie zoals medische verzorging.*

In onderstaande projecties van de uitgaven m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering en het hoger onderwijs houden we enkel rekening met participatie-effecten. De andere effecten zijn over het algemeen vrij moeilijk te voorspellen en laten we bijgevolg buiten beschouwing.

3. De Vlaamse Zorgverzekering

De Vlaamse zorgverzekering ging van start op 1 oktober 2001. Het is een verplichte bijkomende verzekering voor iedereen die in Vlaanderen woont en ouder is dan 25 jaar. Europeanen die in Vlaanderen werken of Brusselaars kunnen aansluiten op vrijwillige basis. De zorgverzekering voorziet in de terugbetaling van niet-medische hulp- en dienstverlening. Zwaar zorgbehoevenden die thuis verzorgd worden en personen die in een

rust- of verzorgingstehuis of in een psychiatrische instelling verblijven, kunnen aanspraak maken op een maandelijkse forfaitaire uitkering.

3.1. Financiering

Het Vlaams Zorgfonds wordt hoofdzakelijk gefinancierd door bijdragen van de aangesloten leden en door dotaties van de Vlaamse overheid.

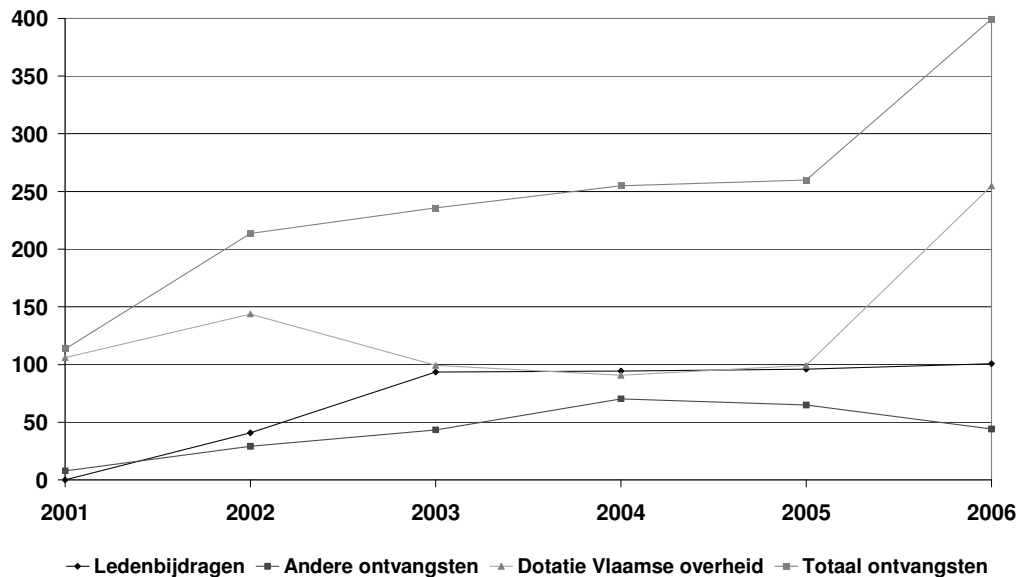
Elke Vlaming ouder dan 25 is verplicht tot een jaarlijkse ledenbijdrage. De bijdrage bedraagt 10 of 25 euro, naargelang men recht heeft op een verhoogde tegemoetkoming in het kader van de ziekteverzekering of niet. Wie gedurende drie jaar nalaat de bijdrage volledig en op tijd te betalen, kan een administratieve boete oplopen tot 250 euro.

Vervolgens ontvangt de zorgverzekering jaarlijks een ruime overheidsdotatie, waarvan een belangrijk deel wordt aangewend om geld te sparen in het reservefonds (zie verder).

De andere ontvangsten hebben betrekking op de inkomsten uit beleggingen, inkomsten m.b.t. de administratieve geldboete, overdrachten uit het vorige begrotingsjaar en inkomensoverdrachten van de Vlaamse Zorgkas vzw.

Figuur 3 geeft de evolutie van deze inkomsten⁷.

Figuur 3: Ontvangsten van de Vlaamse zorgverzekering (in mio €)

Bron: Vlaams Zorgfonds+ eigen berekeningen

⁷ De gedetailleerde cijfers kan men terugvinden in annex 1.

3.2. Uitgaven

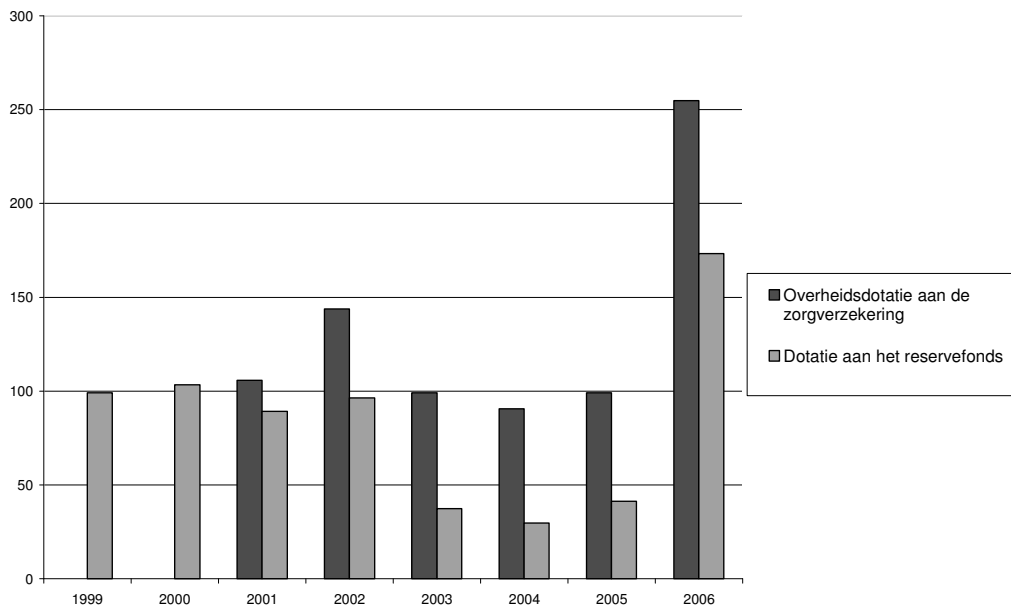
De uitgaven van het Zorgfonds omvatten hoofdzakelijk de subsidies voor de tenlastenemingen aan de zorgkassen, die de vergoedingen aan de rechthebbenden uitkeren. Momenteel bedraagt de maandelijkse forfaitaire uitkering 115 euro voor mantel- en thuiszorg en 125 voor de residentiële sector.

Verder wordt er ook jaarlijks een groot bedrag gespaard in het reservefonds, met als doel reserves op te bouwen met het oog op de vergrijzing na 2010. In 2006 zat er in totaal 669.893.958 euro in het reservefonds.

De zorgverzekering is dus een combinatie van repartitie (de uitkeringen worden betaald uit de inkomsten van hetzelfde jaar) en kapitalisatie (het reservefonds).

Figuur 4 toont aan dat de jaarlijkse storting in het reservefonds de grootte van de overheidstoelage aan de zorgverzekering volgt. We zien ook dat er reeds vóór de oprichting van de zorgverzekering geld in het reservefonds gestort werd.

Figuur 4: Overzicht van de verhouding tussen de overheidsdotaties aan de zorgverzekering en de stortingen van de zorgverzekering in het reservefonds (in mio €)

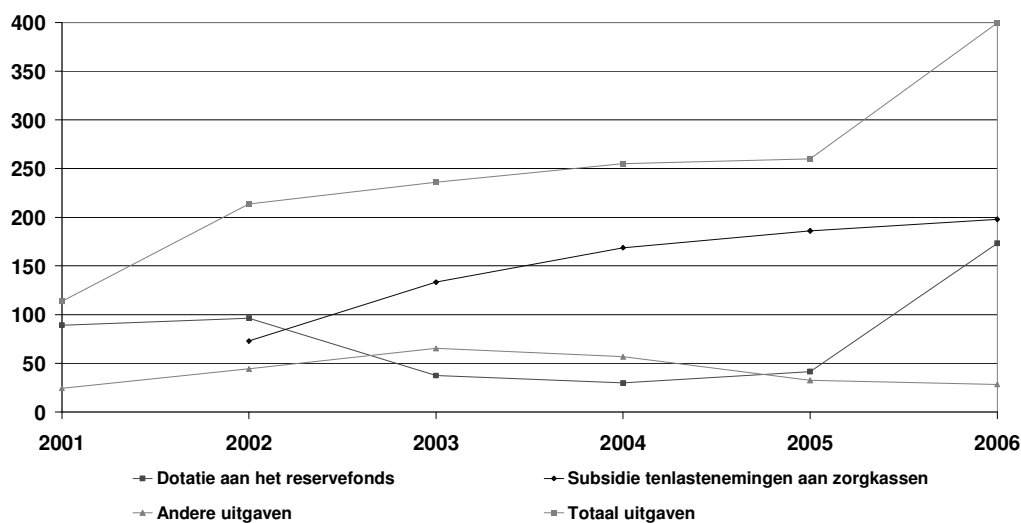

Bron: Vlaamse zorgfonds+ eigen berekeningen

Figuur 5 geeft een overzicht van de evolutie van de diverse uitgavencategorieën.

De sterke stijging in 2006 heeft te maken met de extra dotatie aan het reservefonds in 2006.

Figuur 5: Uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in mio €)

Bron: Vlaamse zorgfonds+ eigen berekeningen

3.3. Recente ontwikkelingen

Bij haar start in 2001 voorzag de Vlaamse zorgverzekering in terugbetalingen of vergoedingen voor de thuisverzorging van zwaar zorgbehoevenden, de zogenaamde mantel- en thuiszorg. Sinds 1 juli 2002 werd de zorgverzekering ook uitgebreid naar de residentiële sector (rust- en verzorgingstehuizen en psychiatrische verzorgingstehuizen). Vanaf 1 januari 2003 werden de vergoedingen forfaitair vastgelegd. In 2007 werd de zorgverzekering in Brussel uitgebreid zodat ook de Brusselaars die in een bi-communautaire instelling opgenomen zijn in aanmerking komen voor een uitkering.

Gedurende enkele jaren was er een discriminatie tussen de mantel- en thuiszorg en de residentiële sector wat betreft de maandelijkse forfaitaire uitkering. Voor mantel- en thuiszorg werd oorspronkelijk een maandelijks bedrag van 90 euro uitgekeerd, voor residentiële zorg 125 euro. Om het verschil weg te werken, worden de uitkeringen voor de mantel- en thuiszorg gradueel opgetrokken sinds 1 januari 2006. Vanaf 1 juli 2008 zullen ze gelijk zijn aan de uitkeringen van de residentiële sector.

Tabel 3: Op welk bedrag hebt u recht als u in aanmerking komt voor een tenlasteneming?

	datum aanvraag	bedrag per maand
mantel- thuiszorg	en vanaf 1 januari 2006	95 euro
	vanaf 1 januari 2007	105 euro
	vanaf 1 januari 2008	115 euro
	vanaf 1 juli 2008	125 euro
residentiële zorg	vanaf 1 januari 2006	125 euro

Bron: www.vlaamsezorgverzekering.be

3.4. Evolutie van de uitgaven in de toekomst

Voor de projectie van de uitgaven m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering vertrekken we van de uitgaven in 2006. Deze uitgaven bedroegen 399.449.671 euro. Dit totaalbedrag omvat naast werkingskosten en subsidies voor tenlastenemingen aan de zorgkassen ook allerlei financiële en boekhoudkundige kosten zoals verlopen interesten t.g.v. beleggingen in obligaties, interne overdrachten, over te dragen overschot naar het volgend boekjaar, en ook de dotaties aan het reservefonds. Relevant voor ons onderzoek zijn enkel de werkelijke uitgaven ten belope van 211.459.303 euro in 2006. We maken een opsplitsing tussen de uitgaven voor de tenlastenemingen (=uitkeringen aan rechthebbenden), de werkingskosten⁸ en de vaste kosten⁹.

We kiezen voor een onderverdeling in drie leeftijdsgroepen; 0-64-jarigen, 65-79-jarigen en 80+. Deze leeftijdsklassen namen respectievelijk 18%, 29% en 53% van het aantal lopende dossiers in de zorgverzekering in 2006 voor hun rekening. Op basis hiervan worden de uitgaven per leeftijdsgroep voor elke uitgavencategorie berekend.

Voor de bevolkingsprognoses tot 2050 gebruiken we de demografische vooruitzichten van het Federaal Planbureau van mei 2008. Die bevolkingscijfers zijn per Gewest, waardoor we een veronderstelling moeten maken over het aantal Brusselaars dat we meenemen in het aantal leden van de zorgverzekering. Eind 2006 was slechts 8,09% van de Brusselaars ouder dan 25 jaar aangesloten bij de zorgverzekering.

De simulaties zijn gebaseerd op twee basisscenario's: een scenario met constante participatiegraad en een scenario met een stijgende participatiegraad in de leeftijdscategorie van de 80-plussers, meer bepaald een stijging van 5%punten over de periode 2006-2016. Wat Brussel betreft, veronderstellen we in de basisscenario's telkens een ongewijzigde participatiegraad. In een alternatief scenario bekijken we de

⁸ De werkingskosten omvatten volgende uitgavencategorieën: werkingskosten, werkingssubsidies zorgkassen, werkingssubsidie zorgkassen: vergoeding indicatiestellers, specifieke werkingssubsidie aan de Vlaamse Zorgkas vzw, informatica-investeringen.

⁹ De respectievelijke bedragen voor de drie uitgavencategorieën zijn 197.819.745€, 13.125.295€ en 514.263€ in 2006

gevolgen van een geleidelijke stijging tot 25% van de participatiegraad van de Brusselse bevolking ouder dan 25 jaar.

Voor de projectie van de tenlastenemingen en de werkingskosten leiden we aan de hand van de uitgaven per leeftijdsgroep en de demografische situatie in 2006 drie kostenprofielen (= gemiddelde uitgaven per persoon in een bepaalde leeftijdscategorie) voor elke uitgavencategorie af.

In het eerste basisscenario hanteren we volgende assumpties m.b.t. de groei van deze kostenprofielen:

- Wat de tenlastenemingen betreft, moeten we, omwille van de graduele gelijkschakeling van de uitkeringen in de sector mantel- en thuiszorg met de uitkeringen in de residentiële sector tot 2009, een bijkomende correctie van de kostenprofielen maken.

Daartoe wordt het aandeel van elke sector per leeftijdscategorie in 2006 berekend. De gemiddelde kosten per leeftijdsgroep worden over beide sectoren verdeeld. Daarna wordt het deel voor mantel- en thuiszorg met een correctiefactor vermenigvuldigd.

Tabel 4: Aandelen mantel- en residentiële zorg per leeftijdscategorie

	Dossiers mantelzorg	Dossiers residentiële zorg
0-64-jarige	88,98%	11,02%
65-79-jarige	69,56%	30,44%
80+	46,22%	53,78%
Totaal	60,58%	39,42%

Bron: eigen berekeningen en www.vlaamsezorgverzekering.be

- Sinds de forfaitaire vastlegging van de uitkeringen in 2003 is het maandelijks uitkeringsbedrag voor residentiële zorg niet gewijzigd. De uitkering voor mantel- en thuiszorg wordt van 2006 tot 2008 gradueel opgetrokken om de discriminatie met de residentiële sector weg te werken. De koppeling van de bedragen aan de inflatie en/of aan de productiviteitsstijging is geen automatisme. Bovendien bestaan de tenlastenemingen uit forfaitaire uitkeringen die niet gebonden zijn aan de werkelijke kosten die de zorgbehoevende maakt voor mantel- of residentiële zorg (enkel de graad van zorgbehoevendheid is belangrijk). In de toekomst kunnen discretionaire aanpassingen van de bedragen echter niet worden uitgesloten. In het basisscenario gaan we daarom uit van een jaarlijkse gemiddelde welvaartsaanpassing van 1% vanaf 2009¹⁰.
- M.b.t. de werkingskosten veronderstellen we een koppeling van de uitgaven aan de nominale lonen, m.a.w. aan de reële loonstijging

¹⁰ Dit is ook de assumptie die de SCvV maakt m.b.t. de jaarlijkse welvaartsaanpassing van alle forfaitaire uitkeringen.

en de inflatie. Volgens de SCvV groeien de lonen jaarlijks met 2% in reële termen tot 2050. De inflatie wordt verondersteld jaarlijks gemiddeld te stijgen met 1,5%.

- *De vaste kosten omvatten de huurgelden van het North Plaza gebouw en de kosten m.b.t. de beleggingsportefeuille. We verdelen deze over de leeftijdscategorieën om het totaalbedrag per leeftijdsgroep te kunnen bekomen, maar berekenen geen kostenprofielen. We veronderstellen enkel een toename met de inflatie.*

Vermenigvuldiging van de geschatte kostenprofielen op tijdstip t met de demografische situatie in hetzelfde jaar t geeft de verwachte uitgavenevolutive per leeftijdscategorie in jaar t.

In het tweede basisscenario maken we een aanpassing m.b.t. de stijgende participatiegraad per leeftijdscategorie. De participatiegraad wordt berekend als het aantal dossiers gedeeld door het aantal potentieel rechthebbenden in de leeftijdscategorie. We laten enkel de participatiegraad van de leeftijdscategorie ouder dan 80 jaar toenemen. Meer specifiek wordt een stijging van 5% punten over de periode 2006-2016 verondersteld.

Als variant op de basisscenario's wordt onderzocht wat er gebeurt indien de uitkeringen jaarlijks geïndexeerd worden (met een veronderstelde inflatie van 1,5%) bovenop de jaarlijkse welvaartsaanpassing van 1%. Scenario 1bis veronderstelt dit voor het eerste basisscenario met constante participatiegraad. Scenario 2bis maakt die aanpassing voor het tweede basisscenario met stijgende participatiegraad.

▪ Resultaten scenario 1

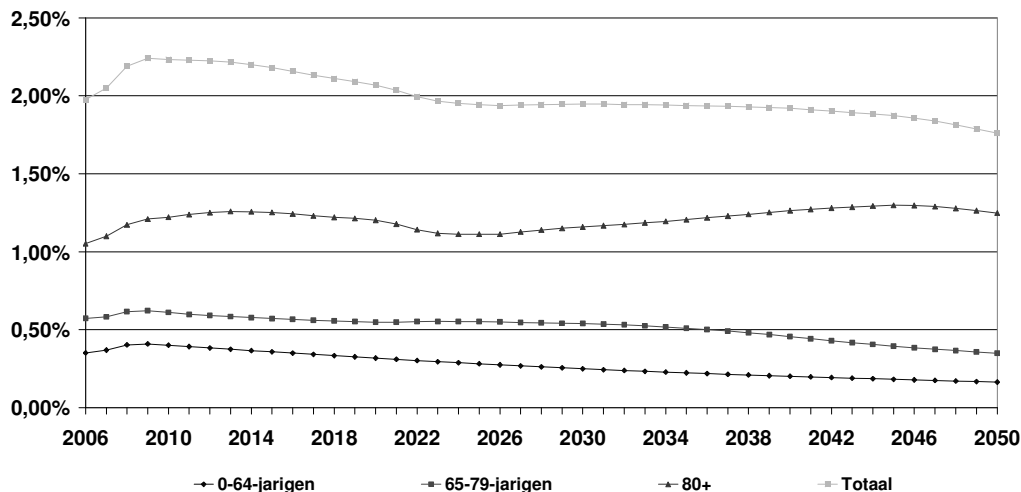
Onderstaande grafieken en tabellen tonen de resultaten van ons onderzoek. Tabellen 5 en 6 tonen de evolutie van de uitgaven van de Vlaamse zorgverzekering in het eerste basisscenario, in euro en als percentage van het budget van de Vlaamse Gemeenschap¹¹ zoals geprojecteerd tot 2050 in Vladymo¹². Het budget van de Vlaamse Gemeenschap kent over de periode 2006-2050 een gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van 2%¹³.

¹¹ Het budget van de Vlaamse gemeenschap bevat de dotaties van de federale overheid m.b.t. de overgedragen personenbelasting en overgedragen BTW, de dotatie voor buitenlandse studenten en de dotatie t.v.v. het kijk- en luistergeld.

¹² Vladymo: Vlaams dynamisch model van de overheidsfinanciën.

¹³ Het budget van de Vlaamse Gemeenschap neemt sneller toe in reële termen dan het BBP van België dat een reële groeivoet van 1,9% heeft. Hiervoor zijn verschillende verklaringen. Enerzijds is er de gunstige evolutie van de denataliteitsfactor die een invloed heeft op de BTW-dotatie. Anderzijds zijn het vooral de bijkomende Lambermontmiddelen waarvan de groeivoet een stuk boven de BBP-groei ligt. Wat de groei van de bijkomende middelen t.g.v. de koppeling van de basisdotatie aan 91% van de reële groei betreft, speelt hier vooral het statistisch effect van kleine aanvangsbedragen bij de berekening van de gemiddelde jaarlijkse groeivoet. De bijkomende Lambermontmiddelen worden bovendien verdeeld volgens een voor Vlaanderen gunstigere horizontale verdeelsleutel (op basis van de relatieve opbrengsten in de personenbelasting i.p.v. op basis van het aantal leerlingen).

Figuur 6: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario1)

Bron: eigen berekeningen

Tabel 5: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (scenario1)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	37.615.667	53.722.704	63.529.428	80.520.373
65-79	61.235.989	85.869.316	137.465.378	171.733.623
80+	112.607.647	188.105.595	295.495.877	615.305.393
TOTAAL	211.459.303	327.697.614	496.490.683	867.559.388

Bron: eigen berekeningen

Tabel 6: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap (scenario1)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,35%	0,36%	0,25%	0,16%
65-79	0,57%	0,57%	0,54%	0,35%
80+	1,05%	1,25%	1,16%	1,25%
TOTAAL	1,98%	2,18%	1,95%	1,76%

Bron: eigen berekeningen

Wanneer we veronderstellen dat de forfaitaire uitkeringen de evolutie van de prijsindex niet volgen maar slechts stijgen met een jaarlijkse

welvaartsaanpassing van 1%, stijgen de uitgaven voor de Vlaamse zorgverzekering in totaal de eerstkomende jaren in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap. Dit is vooral te wijten aan de graduele gelijkshakeling van de uitkeringen voor mantel- en thuiszorg met de toelagen voor de residentiële zorg. Daarna zien we een langzame daling van de uitgaven in relatieve termen van het budget. In 2022 benaderen de uitgaven opnieuw het niveau van 2006. In 2050 zijn ze gedaald tot 1,76%. Opvallend is het afwijkende verloop van de kosten in de leeftijdscategorie van personen ouder dan 80 jaar. Daar zien we naast de initiële stijging ook een lange opwaartse periode van 2027 tot 2046. De leeftijdscategorie 80+ blijft immers ook na 2035 sterk stijgen, terwijl de leeftijdsgroep 65+ slechts langzaam toeneemt zoals bleek uit Figuur 1. Vanaf die datum zien we ook een sterkere daling van de kosten voor de 65-79 jarigen in Figuur 6. In 2050 zal ongeveer 71% van de totale kosten van de Vlaamse zorgverzekering naar de 80-plussers gaan.

Tabel 7: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het nationaal BBP (scenario1)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
65-79	0,02%	0,02%	0,02%	0,01%
80+	0,04%	0,04%	0,04%	0,04%
TOTAAL	0,07%	0,08%	0,07%	0,06%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 7 toont dat de uitgaven vrij stabiel blijven in % van het BBP. Het kwantiteitseffect (constante participatiegraad op toenemende doelgroep) wordt hier gecompenseerd door de afwezigheid van een substantieel prijseffect (enkel een welvaartsaanpassing en geen indexering).

Van deze uitgavenprojectie werden vervolgens de gemiddelde jaarlijkse reële groeivoeten per leeftijdscategorie en in totaal berekend voor de periode 2006-2050. Tabel 8 reveleert een reële jaarlijkse groei van 2,41% voor de leeftijdscategorie 80+ t.o.v. slechts 0,87% voor de 65 tot 79-jarigen.

Tabel 8: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 1)

0-64 jarigen	0,26%
65-79 jarigen	0,87%
80+ jarigen	2,41%
TOTAAL	1,74%

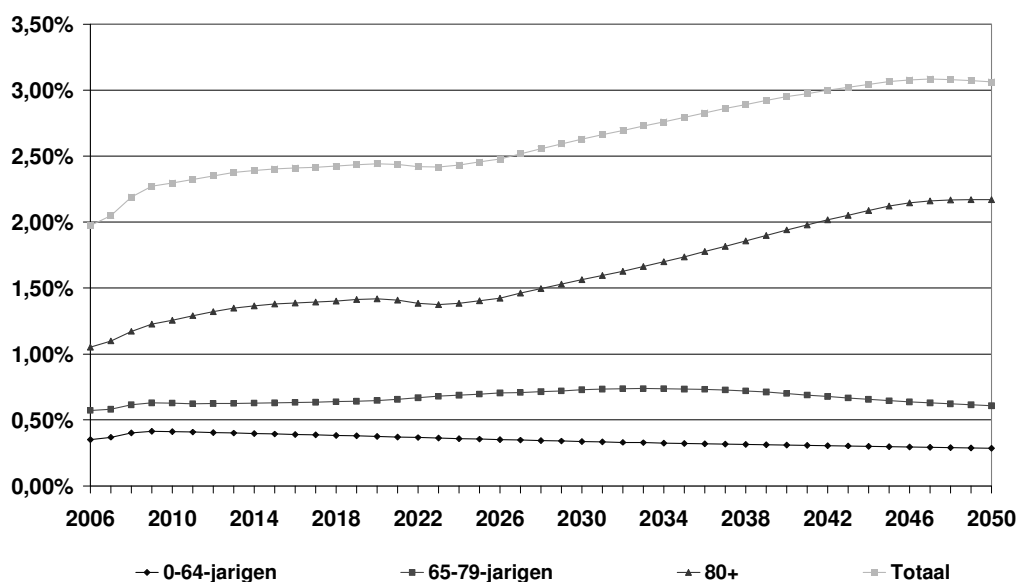
Bron: eigen berekeningen

▪ **Resultaten scenario 1 bis**

Wanneer de uitkeringen in de zorgverzekering jaarlijks geïndexeerd zouden worden met 1,5% bovenop de welvaartsaanpassing van 1% en met een ongewijzigde participatiegraad, geven Figuur 7 en Tabellen 9-11 de budgettaire implicaties.

De totale uitgaven nemen over de hele periode tot 2050 met 1,08% van het budget van de Vlaamse Gemeenschap toe. We nemen hier opnieuw het vergrijzingseffect waar: de personen van 80 jaar en ouder zullen 1,12% van het budget van de Vlaamse Gemeenschap extra kosten.

Figuur 7: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 1 bis)

Bron: eigen berekeningen

Tabel 9: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering in euro (scenario 1 bis)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	37.615.667	59.246.956	85.950.868	140.841.905
65-79	61.235.989	94.671.398	185.793.313	299.580.765
80+	112.607.647	207.313.365	398.797.167	1.069.601.083
TOTAAL	211.459.303	361.231.718	670.541.348	1.510.023.752

Bron: eigen berekeningen

Tabel 10: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 1bis)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,35%	0,39%	0,34%	0,29%
65-79	0,57%	0,63%	0,73%	0,61%
80+	1,05%	1,38%	1,56%	2,17%
TOTAAL	1,98%	2,40%	2,63%	3,06%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 11: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het nationaal BBP) (scenario 1bis)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
65-79	0,02%	0,02%	0,03%	0,02%
80+	0,04%	0,05%	0,06%	0,08%
TOTAAL	0,07%	0,08%	0,09%	0,11%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 12: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 1bis)

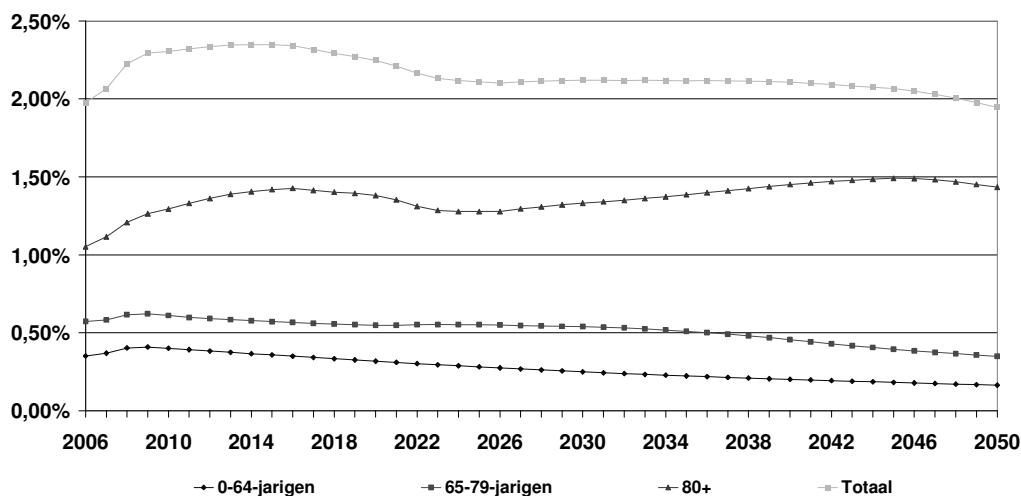
0-64 jarigen	1,54%
65-79 jarigen	2,15%
80+ jarigen	3,70%
TOTAAL	3,03%

Bron: eigen berekeningen

▪ Resultaten scenario 2

We tonen nu de resultaten van het tweede basisscenario. Zoals eerder vermeld, maken we in dit scenario de participatiegraad van de 80-plussers variabel voor de projectie van de tenlastenemingen en de werkingskosten. We veronderstellen een toename van 5% punten over de periode 2006-2016, waarna we de participatiegraad opnieuw constant houden.

Figuur 8: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2)

Bron: eigen berekeningen

Tabel 13: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in euro (scenario 2)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	37.615.667	53.722.704	63.529.428	80.520.373
65-79	61.235.989	85.869.316	137.465.378	171.733.623
80+	112.607.647	213.247.050	339.393.974	706.756.471
TOTAAL	211.459.303	352.839.069	540.388.780	959.010.466

Bron: eigen berekeningen

Tabel 14: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,35%	0,36%	0,25%	0,16%
65-79	0,57%	0,57%	0,54%	0,35%
80+	1,05%	1,42%	1,33%	1,43%
TOTAAL	1,98%	2,35%	2,12%	1,95%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 15: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het nationaal BBP) (scenario 2)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
65-79	0,02%	0,02%	0,02%	0,01%
80+	0,04%	0,05%	0,05%	0,05%
TOTAAL	0,07%	0,08%	0,08%	0,07%

Bron: eigen berekeningen

In vergelijking met het eerste scenario zien we logischerwijs een sterkere stijging van de uitgaven voor de +80-jarigen in het eerste decennium. De totale uitgaven klimmen tot 2,35% van het budget van de Vlaamse Gemeenschap in 2015 en kennen daarna een daling tot 1,95% in 2050. In termen van het BBP nemen we nu een stijging waar tot 0,05% in de categorie 80+. Het prijseffect drukt opnieuw de kosten zodat de totale uitgaven in 2050 in termen van het BBP opnieuw het niveau van 2006 benaderen.

De jaarlijkse reële groeivoet bedraagt nu 1,98% i.p.v. 1,74% in het eerste basisscenario met constante participatiegraad.

Tabel 16: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 2)

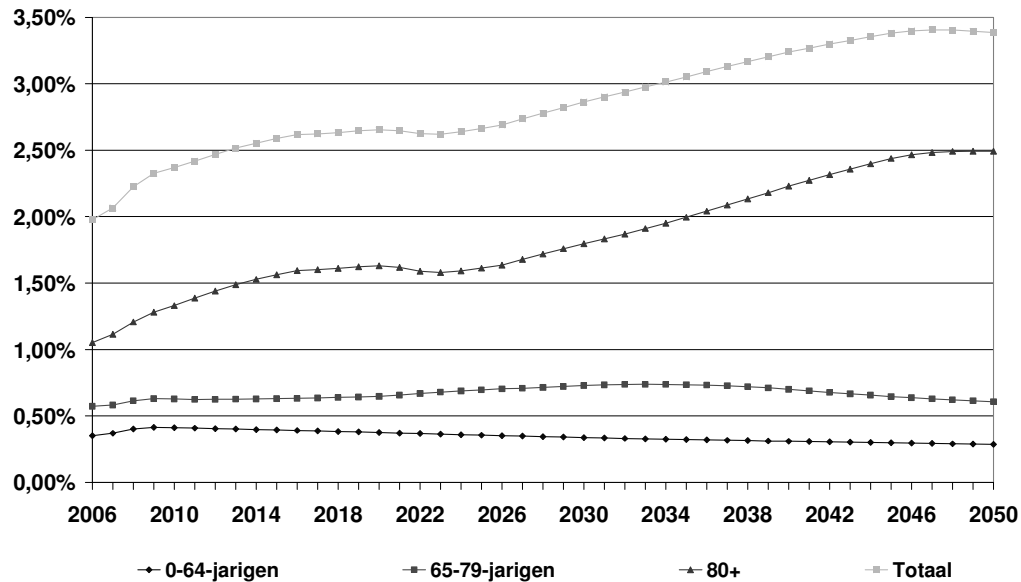
0-64 jarigen	0,26%
65-79 jarigen	0,87%
80+ jarigen	2,74%
TOTAAL	1,98%

Bron: eigen berekeningen

▪ Resultaten scenario 2bis

Wanneer we in het tweede basisscenario met stijgende participatiegraad ook een koppeling van de uitkeringen aan de inflatie veronderstellen, lopen de uitgaven voor de zorgverzekering op tot 3,39% van het budget van de Vlaamse Gemeenschap (0,12% van het nationaal BBP) in 2050. De gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet bedraagt nu 3,26%.

Figuur 9: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2bis)

Bron: eigen berekeningen

Tabel 17: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering in euro (scenario 2bis)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	37.615.667	59.246.956	85.950.868	140.841.905
65-79	61.235.989	94.671.398	185.793.313	299.580.765
80+	112.607.647	235.026.344	458.061.833	1.228.630.851
TOTAAL	211.459.303	388.944.697	729.806.014	1.669.053.521

Bron: eigen berekeningen

Tabel 18: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse gemeenschap) (scenario 2bis)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,35%	0,39%	0,34%	0,29%
65-79	0,57%	0,63%	0,73%	0,61%
80+	1,05%	1,56%	1,80%	2,49%
TOTAAL	1,98%	2,59%	2,86%	3,39%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 19: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het nationaal BBP) (scenario 2bis)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
65-79	0,02%	0,02%	0,03%	0,02%
80+	0,04%	0,05%	0,06%	0,09%
TOTAAL	0,07%	0,09%	0,10%	0,12%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 20: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 2bis)

0-64 jarigen	1,54%
65-79 jarigen	2,15%
80+ jarigen	4,03%
TOTAAL	3,26%

Bron: eigen berekeningen

▪ Effect wijzigende participatiegraad in Brussel

We onderzoeken nu ook de uitgavenprojectie wanneer we veronderstellen dat het aantal Brusselse leden, als percentage van de Brusselse bevolking ouder dan 25 jaar, zal toenemen van 8,09% tot 25%¹⁴. We voegen deze bijkomende assumptie toe aan het worst case scenario, in casu scenario 2bis¹⁵.

In tabellen 21 en 22 zien we dat de uitgaven in dat geval zullen toenemen. Het kostenprofiel blijft immers constant, en het aantal leden neemt toe¹⁶. Meer in detail zullen de uitgaven voor de leeftijdscategorieën 0-64-, 65-79- en 80+ jarigen toenemen tot respectievelijk 0,30%; 0,62% en 2,54% van het budget van de Vlaamse Gemeenschap in 2050. De gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet is met 0,05% punten gestegen in vergelijking met het voorgaande scenario.

¹⁴ Meer specifiek veronderstellen we een toename van het aantal Brusselaars in percentage van de Brusselse bevolking ouder dan 26 met 1%punt per jaar tot een participatiegraad van 25% bereikt is.

¹⁵ De stijgende participatiegraad in de leeftijdscategorie 80+, die in het tweede basisscenario verondersteld wordt, is dus ook van toepassing op de bijkomende Brusselse 80-plussers.

¹⁶ We tellen hier een stijgend percentage van de Brusselaars bij Vlaanderen. We merken op dat de Brusselse bevolking gemiddeld jonger is dan de Vlaamse bevolking en dat er geen rekening gehouden wordt met het feit dat vooral oudere Brusselaars zullen kiezen voor de zorgverzekering.

Tabel 21: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering bij stijging van het aantal Brusselse leden (in euro)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	37.615.667	60.228.863	88.896.448	145.677.511
65-79	61.235.989	95.699.066	189.424.168	306.436.855
80+	112.607.647	237.948.879	467.557.651	1.252.854.562
TOTAAL	211.459.303	393.876.808	745.878.266	1.704.968.928

Bron: eigen berekeningen

Tabel 22: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering bij stijging van het aantal Brusselse leden (in % van het Vlaams budget)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,35%	0,40%	0,35%	0,30%
65-79	0,57%	0,64%	0,74%	0,62%
80+	1,05%	1,58%	1,83%	2,54%
TOTAAL	1,98%	2,62%	2,93%	3,46%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 23: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 2bis+ Brusselaanpassing)

0-64 jarigen	1,61%
65-79 jarigen	2,20%
80+ jarigen	4,08%
TOTAAL	3,31%

Bron: eigen berekeningen

3.5. Evolutie van de ontvangsten in de toekomst

We schatten ook de evolutie van de ontvangsten die betrekking hebben op de ledenbijdragen. In 2006 bedroegen deze 100.627.690 euro, inclusief de inning van achterstallige bijdragen ten belope van 484.403 euro.

Het officiële aantal leden bedroeg 4.397.224. We benaderen en projecteren het aantal leden tot 2050 via het aantal Vlamingen ouder dan 25 jaar vermeerderd met 8,09% van de Brusselaars. Van deze leden had 12,5% recht op een de verhoogde tegemoetkoming in het kader van de ziekteverzekering in 2006¹⁷. Zij betalen slechts een bijdrage van 10 i.p.v. 25 euro. De gemiddelde jaarlijkse bijdrage in 2006 per lid bedroeg dus $0,125 * 10 + (1 - 0,125) * 25 = 23,125$.

¹⁷ We veronderstellen dat dit percentage constant blijft over de periode 2006-2050.

De bijdragen laten we evenredig evolueren met de uitgaven, volgens basisscenario1 (enkel een jaarlijkse welvaartsaanpassing van 1% vanaf 2009) en volgens scenario 2bis (extra aanpassing aan de inflatie). We beschouwen hier respectievelijk het scenario met de laagste uitgaven (scenario 1) en met de hoogste uitgaven (scenario 2bis). Verder analyseren we wat er gebeurt indien de participatiegraad van de Brusselaars toeneemt tot 25% bovenop dit laatste scenario dat eveneens gecorrigeerd werd voor het stijgend aantal Brusselse leden. De resultaten voor scenario 1 zijn te vinden in tabel 24¹⁸.

Tabel 24: Evolutie van de ledenbijdragen m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering volgens scenario 1

	2006	2015	2030	2050
Ledenbijdragen	100.539.474,31	114.839.270,33	142.442.413,76	181.294.514,45

Bron: eigen berekeningen

Tabel 25 toont de evolutie van de ledenbijdragen in percentage van de geprojecteerde uitgaven in de zorgverzekering in basisscenario 1.

Tabel 25: Evolutie van het aandeel van de ledenbijdragen in de uitgaven volgens scenario 1

in 2003	64,82%
in 2006	47,55%
in 2030	28,69%
in 2050	20,90%

Bron: eigen berekeningen

De ledenbijdragen waren van bij de start onvoldoende om de uitgaven te kunnen dekken en hun aandeel neemt verder af. In 2003 werd 64,82% van de uitgaven door de bijdragen van de aangeslotenen gefinancierd, in 2050 zal dit nog slechts 20,9% zijn. Dit vraagt om meer overheidsfinanciering in de toekomst.

De evolutie van de ontvangen ledenbijdragen en hun aandeel in de uitgaven volgens scenario 2bis zijn in Tabellen 26 en 27 terug te vinden.

Tabel 26: Evolutie van de ledenbijdragen m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering volgens scenario 2bis

	2006	2015	2030	2050
Ledenbijdragen	100.539.474,31	127.453.779,98	197.647.922,56	338.811.730,30

Bron: eigen berekeningen

¹⁸ Het bedrag voor 2006 is het berekende cijfer, dat het werkelijke bedrag van 100.627.690€ benadert.

Tabel 27: Evolutie van het aandeel van de ledenbijdragen in de uitgaven volgens scenario 2bis

<i>in 2003</i>	64,82%
<i>in 2006</i>	47,55%
<i>in 2030</i>	27,08%
<i>in 2050</i>	20,30%

Bron: eigen berekeningen

Een gestegen deelname van de Brusselaars aan de zorgverzekering geeft niet alleen grotere absolute ledenbijdragen, maar ook grotere aandelen van de bijdragen in de uitgaven volgens scenario 2bis dat gecorrigeerd werd voor een stijgend aantal Brusselse leden.

Tabel 28: Evolutie van de ledenbijdragen m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering volgens scenario 2bis + stijgende participatiegraad Brusselaars in €

	2006	2015	2030	2050
Ledenbijdragen	100.539.474,31	129.311.114,43	203.262.853,48	348.526.065,02

Bron: eigen berekeningen

Tabel 29: Evolutie van het aandeel van de ledenbijdragen in de uitgaven volgens scenario 2bis + stijgende participatiegraad Brusselaars

<i>in 2003</i>	64,82%
<i>in 2006</i>	47,55%
<i>in 2030</i>	27,25%
<i>in 2050</i>	20,44%

Bron: eigen berekeningen

3.6. Financieringssaldi

In eerste instantie berekenen we het verschil tussen de totale uitgaven en de ledenbijdragen. Tabel 30 geeft een overzicht van de bijkomende inspanningen die de overheid zal moeten leveren in de verschillende scenario's. In het beste geval zal de overheid tegen 2050 1,39% van haar budget aan de zorgverzekering moeten besteden tegenover 1,04% in 2006. Volgens het worst case scenario met uitgaven zoals in scenario 2bis zal de overheidsfinanciering van de zorgverzekering oplopen tot 2,7% van het budget van de Vlaamse Gemeenschap in 2050. Alhoewel een toename van het aantal Brusselse leden een groter aandeel van de ledenbijdragen in de kosten betekende, zien we hieronder dat hetgeen de overheid zal moeten bijpassen in euro's en in percentage van het budget van de Vlaamse Gemeenschap, gestegen is.

Tabel 30: Overzicht van de totale uitgaven die niet door de ledenbijdragen gedekt worden.

Scenario 1	2006	2015	2030	2050
- in €	110.919.829	212.858.344	354.048.269	686.264.874
- % budget	1,04%	1,42%	1,39%	1,39%
Scenario 1bis	2006	2015	2030	2050
- in €	110.919.829	233.777.938	472.893.425	1.171.212.022
- % budget	1,04%	1,56%	1,85%	2,38%
Scenario 2	2006	2015	2030	2050
- in €	110.919.829	237.999.799	397.946.367	777.715.952
- % budget	1,04%	1,58%	1,56%	1,58%
Scenario 2bis	2006	2015	2030	2050
- in €	110.919.829	261.490.917	532.158.092	1.330.241.790
- % budget	1,04%	1,74%	2,09%	2,70%
Scenario 2bis Brussel	2006	2015	2030	2050
- in €	110.919.829	264.565.693	542.615.413	1.356.442.863
- % budget	1,04%	1,76%	2,13%	2,75%

Bron: eigen berekeningen

Vervolgens maken we een schatting van de financieringssaldi. Naast de ledenbijdragen wordt een jaarlijkse overheidsdotatie van 100 miljoen euro verondersteld (met jaarlijkse aanpassing aan de inflatie)¹⁹. Eind 2006 bedroeg de inhoud van het reservefonds bijna 670 miljoen euro. We veronderstellen dat het negatieve saldo van uitgaven en overheidsdotatie plus ledenbijdragen jaarlijks van het resterende bedrag van het reservefonds²⁰ afgetrokken wordt. Volgens deze berekeningen zal het reservefonds in 2018 onvoldoende blijken om de extra uitgaven te kunnen dekken volgens het eerste scenario. Voor scenario 1bis zal dit al in 2017 het geval zijn, voor scenario's 2, 2bis en 2bis+Brussel zal het reservefonds in 2016 uitgeput zijn.

Ten slotte berekenen we ter illustratie wat de huidige inhoud van het reservefonds zou moeten bedragen om alle tekorten tot 2050 op te vangen. We bekijken het best case scenario, waar de uitgaven en ledenbijdragen volgens het eerste scenario evolueren, en veronderstellen een jaarlijkse overheidsdotatie van 100 miljoen euro (geïndexeerd aan de inflatie) aan de zorgverzekering. We stellen dat het reservefonds in 2050 na aanvulling van het tekort in datzelfde jaar leeg moet zijn, en passen een recursieve benadering toe. Volgens deze methode bedraagt de vereiste inhoud van het reservefonds in 2006 zo'n 3,4 miljard euro, ongeveer het vijfvoud van het bedrag dat eind 2006 werkelijk in het fonds zat.

¹⁹ Tabel 61 geeft de evolutie van de overheidsdotatie weer. Er wordt geen rekening gehouden met het eenmalig hoge bedrag in 2006, dat tot doel had het gespaard bedrag in het reservefonds te verhogen.

²⁰ Het resterende bedrag van het reservefonds wordt verondersteld jaarlijks te groeien aan een interestvoet van 4%.

3.7. Sensitiviteit van de uitgavenprojecties m.b.t. demografische vooruitzichten

De nieuwe bevolkingsvooruitzichten wijken sterk af van de oude in de zin dat een aantal nieuwe hypotheses m.b.t. een grotere vruchtbaarheid en meer netto externe migraties leiden tot minder ontgroening en een grotere bevolking. Volgens de nieuwe voorspelling zouden er in 2050 in België meer 65-plussers zijn, maar hun aandeel in de bevolking zou iets lager zijn. Dit alles geldt ook voor Vlaanderen. Tabel 31 geeft de evolutie van de leeftijdscategorieën 0-17-jarigen, bevolking op beroepsactieve leeftijd en 65-plussers op basis van de oude demografische vooruitzichten en kan worden vergeleken met Tabel 1.

Tabel 31: Evolutie van de leeftijdscategorieën 0-17-jarigen, bevolking op beroepsactieve leeftijd en 65-plussers in het Vlaamse gewest volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van de totale bevolking)

	2006	2015	2030	2050
0-17-jarigen	18,52%	17,21%	16,78%	16,49%
18-64 jarigen	62,71%	61,52%	55,91%	54,14%
65+ jarigen	18,77%	21,27%	27,31%	29,37%

Bron: demografische projecties NBB+ eigen berekeningen

Wat de uitgaven voor de Vlaamse zorgverzekering betreft, zijn de uitgaventabellen en groeivoeten voor scenario 1 en 2 op basis van de oude demografische projecties toegevoegd in appendix. In de berekeningen werden enkel voor 2006 de nieuwe bevolkingscijfers behouden, aangezien anders het kostenprofiel te sterk beïnvloed wordt²¹. Ook de berekende participatiegraad in 2006 werd behouden.

De uitgaven op basis van de nieuwe demografische vooruitzichten in de oudere leeftijdscategorieën lagen in absolute zin lager in 2030 en hoger in 2050. De verklaring hiervoor is dat, hoewel de nieuwe bevolkingsprognoses minder ouderen voorspellen in percentage van de bevolking, er in absolute aantallen nu minder 65-79-jarigen tot 2030 en daarna meer tot 2050 zijn. Wat de 80-plussers betreft, deze zijn lager in aantal tot 2046 en daarna hoger t.o.v. de oude voorspellingen.

Bij het vergelijken van de tabellen dient rekening gehouden te worden met het feit dat ook het budget van de Vlaamse Gemeenschap aangepast werd aan de nieuwe demografische gegevens. De bedragen zijn gegeven in percentage van het oude budget dat een stuk lager ligt dan het nieuwe²². In termen van het BBP bleven de cijfers ongeveer constant.

²¹ In de nieuwe bevolkingsprojecties worden we geconfronteerd met een lager absoluut aantal 65-79 en 80+ jarigen in 2006, waardoor de vertrekbasis van de uitgavenprojectie, het kostenprofiel dat de gemiddelde uitgaven per persoon weergeeft, in deze leeftijdscategorieën hoger zou liggen. De uitgaven zouden dan ook automatisch hoger zijn dan bij de oude projecties.

²² Demografische gegevens hebben een invloed op dit budget via de verticale en horizontale verdeelsleutel m.b.t. de BTW-dotatie (koppeling aan de denataliteitsfactor op basis van het aantal 0-17-jarigen en horizontale verdeling op basis van het aantal leerlingen (6-17-jarigen) respectievelijk). De

Tabel 32 geeft het verschil van de uitgaven en de ledenbijdragen volgens de respectievelijke scenario's. Een vergelijking met Tabel 30 toont aan dat voor alle scenario's de absolute saldi op basis van de nieuwe demografische projecties gedurende de eerste decennia lager liggen, maar hoger in 2050. De verklaring hiervoor werd reeds eerder vermeld. In percentage van het budget van de Vlaamse Gemeenschap speelt ook het gewijzigde budget een rol zodat de saldi over de hele periode lager liggen in vergelijking met de oude bevolkingsprognoses.

Tabel 32: Overzicht van de totale uitgaven die niet door de ledenbijdragen gedekt worden (oude demografische projecties)

Scenario 1	2006	2015	2030	2050
- in €	109.345.847	231.954.273	375.548.129	667.381.501
- % budget	1,02%	1,68%	1,65%	1,52%
Scenario 1bis	2006	2015	2030	2050
- in €	109.345.847	254.840.620	502.174.229	1.140.547.633
- % budget	1,02%	1,84%	2,21%	2,60%
Scenario 2	2006	2015	2030	2050
- in €	109.345.847	259.528.255	422.655.728	757.315.445
- % budget	1,02%	1,88%	1,86%	1,73%
Scenario 2bis	2006	2015	2030	2050
- in €	109.345.847	285.234.931	565.771.887	1.296.939.167
- % budget	1,02%	2,06%	2,48%	2,96%
Scenario 2bis Brussel	2006	2015	2030	2050
- in €	109.345.847	288.602.503	577.226.210	1.324.068.936
- % budget	1,02%	2,09%	2,54%	3,02%

Bron: eigen berekeningen

Vervolgens maken we ook op basis van de oude demografische cijfers een schatting van de financieringssaldi. We veronderstellen opnieuw een jaarlijkse overheidsdotatie van 100 miljoen euro en een reservefonds dat de jaarlijkse tekorten cumulatief opvangt. Op die manier zal het reservefonds volgens scenario 1 reeds in 2016 onvoldoende blijken om de extra uitgaven te kunnen dekken. Voor de scenario's 1bis en 2 zal het tekort zich voordoen in 2015, voor de overige scenario's in 2014.

Tot slot berekenen we volgens dezelfde methode als in de vorige paragraaf wat de huidige inhoud van het reservefonds zou moeten bedragen om alle tekorten tot 2050 op te vangen. We veronderstellen dat de uitgaven en ledenbijdragen evolueren volgens scenario 1 op basis van de oude bevolkingsvooruitzichten. De vereiste inhoud van het reservefonds in 2006 is dan ongeveer 3,79 miljard euro.

gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van het budget bedroeg 1,73% op basis van de oude demografische gegevens, wat 0,27%punten lager is dan de huidige groeivoet.

4. Het hoger onderwijs

In dit onderdeel projecteren we de uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap m.b.t. het hoger onderwijs tot 2050 en maken we meteen ook een vergelijking met de uitgavenevolucie van de Franstalige Gemeenschap.

4.1. Cohorte-effecten

Bij de uitgaven voor het hoger onderwijs kunnen de reeds eerder besproken cohorde-effecten zich voordoen. De totale uitgaven blijven dan nagenoeg constant, zodat demografische verschuivingen een invloed hebben op de gemiddelde uitgaven per capita. Het kostenprofiel evolueert over de tijd in functie van het aantal studenten. Omwille van onze lange termijnprojectie tot 2050 kunnen we veronderstellen dat deze cohorde-effecten eerder beperkt zijn.

4.2. Evolutie van de uitgaven in de toekomst

We vertrekken van de uitgaven voor het hoger onderwijs van de Vlaamse en Franstalige Gemeenschap, die respectievelijk 1.407.520 en 906.260 euro bedroegen in 2006.

Voor de bevolkingsprognoses van de 18- tot 25-jarigen tot 2050 worden opnieuw de recente demografische vooruitzichten van het Federaal Planbureau gebruikt. De inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verdelen we over de twee gemeenschappen volgens de verdeelsleutel 20% voor Vlaanderen en 80% voor de Franstalige Gemeenschap²³. We berekenen het kostenprofiel per student per Gemeenschap in 2006. Dit ligt hoger voor Vlaanderen (8617€) dan voor Wallonië (6263€²⁴). Het gemiddeld kostenprofiel wordt verder jaarlijks gecorrigeerd voor de inflatie (1,5%) en de stijging van de reële lonen (2%).

We houden in de uitgavenprojectie ook rekening met een stijgende participatiegraad. We vertrekken van de participatiegraad (=aantal studenten in het hoger onderwijs/aantal 18-25-jarigen) in 2006 en veronderstellen dat deze jaarlijks toeneemt volgens de gemiddelde toename gedurende de laatste drie jaren²⁵. De initiële participatiegraad in 2006 bedraagt 27% voor Vlaanderen en 36% voor de Franstalige

²³ Door deze assumptie te maken negeren we opnieuw dat de veronderstelde 20% Vlamingen in Brussel in realiteit dichter zullen aanleunen bij de leeftijdsstructuur van Vlaanderen dan bij het gemiddelde profiel van Brussel.

²⁴ Het profiel voor Wallonië in 2006 is het profiel van 2005 aangepast aan inflatie en loonstijging, aangezien de data voor de schoolbevolking in het hoger onderwijs in de Franstalige Gemeenschap nog niet beschikbaar is.

²⁵ We beschikken over gegevens m.b.t. schooljaar 1999/2000 tot 2005/2006, maar nemen slechts de gemiddelde stijging van de participatiegraad gedurende de laatste drie jaren 2003/2004-2005/2006 mee, aangezien een gemiddelde over de hele periode vanaf 1999/2000 een vertekend beeld zou opleveren. De participatiegraad in Vlaanderen bleef immers de eerste jaren stabiel en begon pas vanaf schooljaar 2003/2004 te groeien. De participatiegraad in de Franstalige Gemeenschap nam de eerste jaren sterker toe om daarna slechts langzaam te groeien.

gemeenschap²⁶. We veronderstellen een saturatie van de schoolbevolking in het hoger onderwijs wanneer de participatiegraad 41,8% bedraagt. Als ijkpunt nemen we hier de participatiegraad in Denemarken die in 2005 reeds 41,8% bedroeg.

Vlaanderen zal op basis van de veronderstelde groeivoet die participatiegraad pas in 2041 bereiken. Voor de Franstalige gemeenschap zal de participatiegraad reeds in 2019 42,83% bedragen.

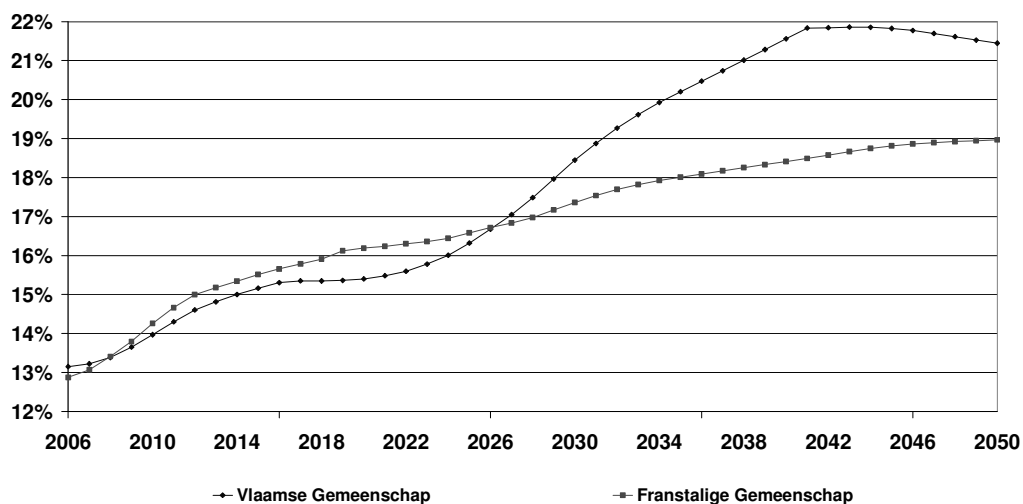
Het resultaat van deze uitgavenprojectie wordt getoond in Figuur 10. In Tabel 35 worden de uitgaven weergegeven in percentage van het budget van de Gemeenschap in kwestie zoals geprojecteerd tot 2050 in Vladymo²⁷. Tabel 33 toont de reële groeivoeten waarmee deze budgetten jaarlijks gemiddeld stijgen.

Tabel 33: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoeten van de gemeenschapsbudgetten

Vlaamse Gemeenschap	2,00%
Franstalige Gemeenschap	1,82%

Bron: eigen berekeningen

Figuur 10: Uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van de gemeenschap in kwestie) (stijgende participatiegraad)

Bron: eigen berekeningen

²⁶ Het grote verschil tussen deze participatiegraden is wellicht o.a. te wijten aan de toerekening van 20% van de Brusselse jongeren aan het aantal 18-25-jarigen in Vlaanderen en aan het feit dat buitenlandse studenten meer in Wallonië vertegenwoordigd zijn.

²⁷ Het budget van de Vlaamse Gemeenschap en Franstalige Gemeenschap is samengesteld uit de respectievelijke dotaties van de federale overheid m.b.t. de overgedragen personenbelasting en overgedragen BTW, en de dotatie voor buitenlandse studenten.

Tabel 34: Uitgaven voor het hoger onderwijs (in 1000 €) (stijgende participatiegraad)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	1.407.520	2.278.599	4.702.932	10.571.210
Franstalige Gemeenschap	906.260	1.518.011	2.789.091	5.687.496

Bron: eigen berekeningen

Tabel 35: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (stijgende participatiegraad)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	13,15%	15,16%	18,45%	21,45%
Franstalige Gemeenschap	12,87%	15,51%	17,36%	18,96%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 36: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het nationaal BBP) (stijgende participatiegraad)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	0,44%	0,53%	0,65%	0,75%
Franstalige Gemeenschap	0,29%	0,35%	0,39%	0,40%

Bron: eigen berekeningen

In Figuur 10 zien we dat de kostenevolutie van beide Gemeenschappen ongeveer gelijk start maar daarna uiteen loopt. De uitgaven van de Franstalige Gemeenschap liggen dan hoger maar kennen een lichte knik in 2019 wanneer er niet langer een stijging van de participatiegraad verwacht wordt. Vanaf 2027 zullen de Vlaamse uitgaven in percentage van het gemeenschapsbudget hoger liggen. Dit wordt verklaard door de participatiegraad die langer blijft toenemen omdat Vlaanderen start met een lagere participatiegraad in 2006 dan de Franstalige Gemeenschap.

De gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet voor de uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap bedraagt 3,14%, die voor de uitgaven van de Franstalige Gemeenschap 2,72%.

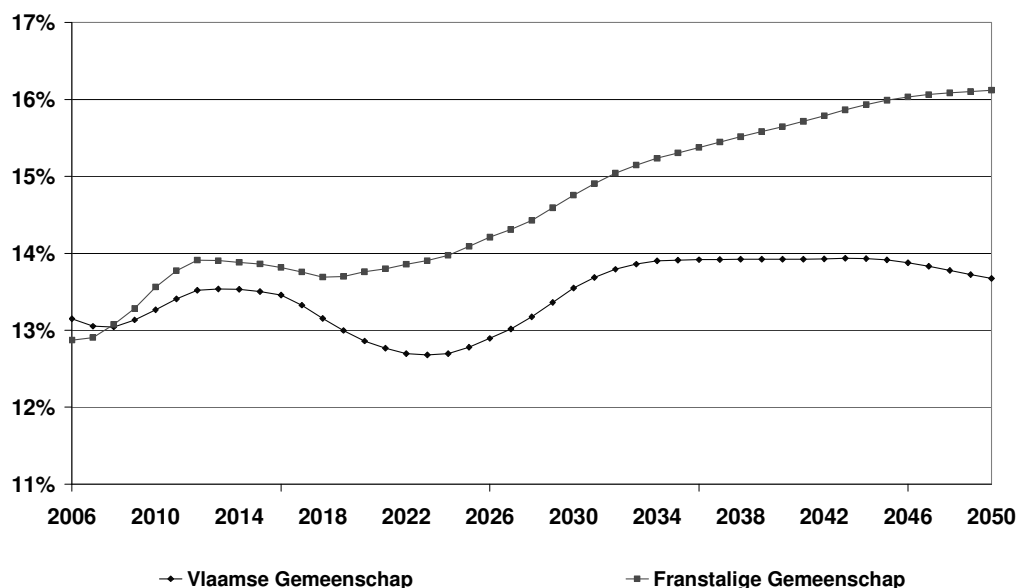
Tabel 37: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven voor het hoger onderwijs (stijgende participatiegraad)

Vlaamse Gemeenschap	3,14%
Franstalige Gemeenschap	2,72%

Bron: eigen berekeningen

Ter vergelijking bekijken we ook het scenario waar de participatiegraad constant verondersteld wordt.

Figuur 11: Uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van de gemeenschap in kwestie) (participatiegraad constant)

Bron: eigen berekeningen

Tabel 38: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in 1000 €) (participatiegraad constant)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	1.407.520	2.029.518	3.453.837	6.739.233
Franstalige Gemeenschap	906.260	1.356.429	2.370.617	4.834.146

Bron: eigen berekeningen

Tabel 39: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (participatiegraad constant)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	13,15%	13,50%	13,55%	13,67%
Franstalige Gemeenschap	12,87%	13,86%	14,75%	16,12%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 40: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het nationaal BBP) (participatiegraad constant)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	0,44%	0,47%	0,48%	0,48%
Franstalige Gemeenschap	0,29%	0,31%	0,33%	0,34%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 41: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven voor het hoger onderwijs (constante participatiegraad)

Vlaamse Gemeenschap	2,09%
Franstalige Gemeenschap	2,34%

Bron: eigen berekeningen

Wanneer we Figuur 11 vergelijken met Figuur 14 in bijlage, zien we duidelijk de invloed van de demografische variabiliteit van de 18-25-jarigen op de uitgaven voor het hoger onderwijs. Wanneer de participatiegraad niet zou toenemen kennen de Vlaamse uitgaven voor het hoger onderwijs in termen van het budget van de Vlaamse Gemeenschap het volgende verloop: in de komende jaren zien we een felle stijging tot 13,54% in 2013, daarna een daling tot 12,68% in 2023, een felle stijging tot 13,9% in 2034 en daarna geleidelijke stijging tot 13,94% in 2043 en ten slotte een daling tot 13,67% in 2050.

Het verloop van de uitgaven voor het hoger onderwijs in de Franstalige Gemeenschap volgt de aanvankelijke felle stijging van de uitgaven van Vlaanderen. Door de minder sterke daling van het aantal jongeren zullen de uitgaven daarna minder sterk dalen. Vervolgens zien we een geleidelijke stijging en een uiteindelijke stagnatie van de uitgaven. De jaarlijkse reële groeivoeten liggen een stuk lager dan in het vorige scenario, zoals te zien is in Tabel 41.

4.3. Sensitiviteit van de uitgavenprojecties m.b.t. demografische vooruitzichten

We bekijken de gevoeligheid van de uitgaven voor het hoger onderwijs aan de gebruikte demografische vooruitzichten.

In absolute cijfers, in percentage van het budget van de Vlaamse en de Franstalige Gemeenschap²⁸, en in termen van het BBP, zijn de uitgaven hoger omwille van de minder sterke ontgroening volgens de nieuwe demografische gegevens (vergelijk Figuur 14 met Figuur 12). Een uitzondering zijn de uitgaven in percentage van het gemeenschapsbudget, die de eerste jaren lager maar daarna terug hoger lagen t.o.v. het scenario met oude bevolkingsprognoses. Een verklaring hiervoor is dat het budget hoger ligt (vooral tijdens de eerste jaren is de denataliteitsfactor die de BTW-dotatie bepaalt substantieel hoger). Wat de uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap betreft, kan men m.b.t. het eerste scenario als alternatieve verklaring vermelden dat de uitgaven langzamer groeien wegens een lagere groei van de participatiegraad op basis van de nieuwe bevolkingsprognoses. De saturatie van de participatiegraad wordt 10 jaar later bereikt dan op basis van de oude bevolkingsvooruitzichten²⁹.

Tabel 42: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in 1000 €) (stijgende participatiegraad)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	1.407.520	2.267.854	4.469.328	8.914.584
Franstalige Gemeenschap	906.260	1.407.925	2.494.126	5.059.959

Bron: eigen berekeningen

Tabel 43: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (stijgende participatiegraad)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	13,15%	16,41%	19,63%	20,33%
Franstalige Gemeenschap	12,87%	15,74%	17,36%	18,98%

Bron: eigen berekeningen

²⁸ De gemiddelde jaarlijkse reële groeivoeten van het budget van de Vlaamse en Franstalige Gemeenschap volgens de oude demografische vooruitzichten bedroegen 1,73% en 1,55%. Berekend a.h.v. de nieuwe bevolkingscijfers stijgen deze tot 2% en 1,82% respectievelijk.

²⁹ Voor de Franstalige Gemeenschap is het omgekeerde waar; een snellere groei van de participatiegraad zorgt ervoor dat de saturatie drie jaar eerder bereikt wordt met de nieuwe demografische cijfers.

Tabel 44: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het nationaal BBP) (stijgende participatiegraad)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	0,44%	0,52%	0,62%	0,63%
Franstalige Gemeenschap	0,29%	0,33%	0,35%	0,36%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 45: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in 1000 €) (participatiegraad constant)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	1.407.520	1.945.212	2.968.340	5.820.591
Franstalige Gemeenschap	906.260	1.261.337	2.051.315	4.161.606

Bron: eigen berekeningen

Tabel 46: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (participatiegraad constant)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	13,15%	14,08%	13,04%	13,28%
Franstalige Gemeenschap	12,87%	14,10%	14,28%	15,61%

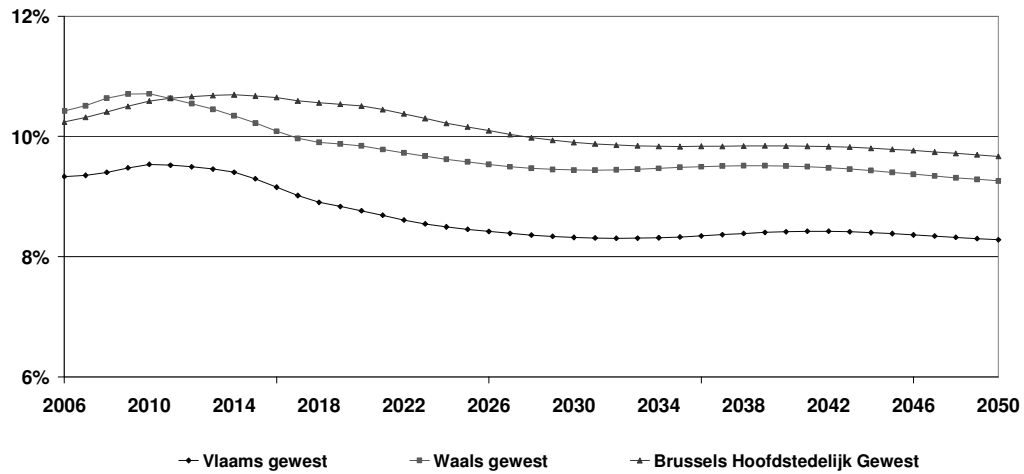
Bron: eigen berekeningen

Tabel 47: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het nationaal BBP) (participatiegraad constant)

Prognoses uitgaven Hoger Onderwijs	2006	2015	2030	2050
Vlaamse Gemeenschap	0,44%	0,45%	0,41%	0,41%
Franstalige Gemeenschap	0,29%	0,29%	0,29%	0,30%

Bron: eigen berekeningen

Figuur 12: Evolutie van de 18-25 jarigen in de Vlaamse, Waalse en Brusselse bevolking volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB

Bron: demografische projecties NBB+ eigen berekeningen

5. Besluit

In deze paper wordt het effect van de vergrijzing op de uitgavenevoluitie van de Vlaamse Gemeenschap onderzocht. Allereerst bekijken we verschillende scenario's m.b.t. de zorgverzekering, waarbij we telkens andere assumpties maken: constante of stijgende participatiegraad bij ouderen, indexering of niet-indexering van forfaitaire uitkeringen, toename van het aantal Brusselse leden.

Wanneer we een constante participatiegraad veronderstellen, kennen de uitgaven een jaarlijkse reële groei van 1,74%. Indien we de participatiegraad bij de oudere bevolking laten toenemen, zal deze oplopen tot 1,98%. In beide gevallen zorgt de leeftijdscategorie van 80-plussers voor de grootste toename, ook in percentage van het budget van de Vlaamse Gemeenschap. De uitgaven voor de andere leeftijdscategorieën, 65-79-jarigen en 0-64-jarigen, nemen minder sterk toe en dalen zelfs in percentage van het budget van de Vlaamse Gemeenschap. Dit Vlaamse budget stijgt jaarlijks met 2% in reële termen. Wanneer we de forfaitaire uitkeringen in de zorgverzekering indexeren, zullen ook de uitgaven voor 65-79-jarigen stijgen, en zullen de uitgaven voor 80-plussers meer dan verdubbelen in termen van het budget van de Vlaamse Gemeenschap. In het worst-case scenario, wanneer we hierbovenop ook een stijging van het aantal Brusselse leden veronderstellen, zullen de uitgaven in 2050 3,46% van het Vlaams budget uitmaken.

Een deel van deze uitgaven zal natuurlijk gefinancierd worden door ledenbijdragen, maar het aandeel van deze bijdragen in de totale uitgaven volgens alle scenario's zal sterk afnemen in de toekomst. In 2050 zal hun aandeel gedaald zijn tot slechts een derde van hun aandeel in 2003, waardoor een steeds groter deel van de uitgaven door de Vlaamse regering zal moeten bijgepast worden. We maken een assumptie m.b.t. de jaarlijkse overheidsdotatie aan de zorgverzekering en berekenen de vereiste inhoud van het reservefonds in 2006 om de resterende jaarlijkse tekorten op te vangen. We concluderen dat daarvoor in het beste scenario een vijfvoud van het huidige bedrag nodig is. In paragraaf 3.7. beschouwen we de sensitiviteit van de berekeningen m.b.t. de gebruikte bevolkingsvooruitzichten. De nieuwe hypothesen van het Federaal Planbureau m.b.t. een grotere vruchtbaarheid en meer netto externe migraties hebben wel degelijk een substantiële invloed, in die zin dat de absolute uitgaven voor de zorgverzekering de eerste decennia lager en uiteindelijk hoger liggen dan wanneer de oude vooruitzichten gebruikt werden.

Ook de uitgavenevoluitie van het hoger onderwijs wordt geschat tot 2050. Twee mogelijke scenario's, één met stijgende participatiegraad en één waar deze constant gehouden wordt, worden uitgetekend. In het eerste geval is de reële jaarlijkse stijging van de kosten van de Vlaamse Gemeenschap gemiddeld 3,14%, in het tweede geval slechts 2,09%. Voor de Franstalige Gemeenschap zijn de groeivoeten respectievelijk 2,72% en 2,34%. Het grotere verschil tussen de groeivoeten van de uitgaven van

beide gemeenschappen in het eerste scenario wordt grotendeels verklaard door het feit dat de participatiegraad voor Vlaanderen bij aanvang lager lag.

6. Bibliografie

Hoge Raad van Financiën: Studiecommissie voor de vergrijzing. Jaarlijks verslag. Juni 2008.

Lee, R. en Edwards, R. *The Fiscal Impact of Population Change*

Seitz, H. en Kempkes, G. 2006. *Fiscal Federalism and Demography*

SERV. Themarapport januari 2008. Rapport over de Vlaamse begroting op lange termijn in het licht van de vergrijzing.

Studie Administratie Planning en Statistiek. 2005. *Demografische ontwikkelingen in Vlaanderen en de gevolgen van de veroudering voor meerdere levensdomeinen.*

Vlaams zorgfonds: Jaarverslagen 2001-2002, 2003, 2004, 2005, 2006

www.vlaamsezorgverzekering.be

http://statbel.fgov.be/figures/d33_nl.asp

www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken

- [Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs](#)
- [Hoger onderwijs in cijfers](#)

www.statistiques.cfwb.be/publications.php

- *Jaarboek van het onderwijs met volledig leerplan en uitgavenbegroting onderwijs*

<http://www.statbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1440>

http://www.plan.be/press/press_det.php?lang=nl&TM=30&IS=67&KeyPub=649; *Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060*

http://statbel.fgov.be/figures/d23_nl.asp; *Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050*

7. Lijst van figuren

<i>Figuur 1: Evolutie van de leeftijdscategorieën 0-17-jarigen, bevolking op beroepsactieve leeftijd en 65-plussers in het Vlaamse Gewest (in % van de bevolking van het Vlaams Gewest)</i>	5
<i>Figuur 2: Evolutie van de afhankelijkheidsratio's in het Vlaams Gewest</i>	6
<i>Figuur 3: Ontvangsten van de Vlaamse zorgverzekering (in mio €)</i>	9
<i>Figuur 4: Overzicht van de verhouding tussen de overheidsdotaties aan de zorgverzekering en de stortingen van de zorgverzekering in het reservfonds (in mio €)</i>	10
<i>Figuur 5: Uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in mio €)</i>	11
<i>Figuur 6: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap)(scenario1)</i>	15
<i>Figuur 7: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 1bis)</i>	17
<i>Figuur 8: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2)</i>	19
<i>Figuur 9: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2bis)</i>	21
<i>Figuur 10: Uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van de gemeenschap in kwestie) (stijgende participatiegraad)</i>	30
<i>Figuur 11: Uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van de gemeenschap in kwestie) (participatiegraad constant)</i>	32
<i>Figuur 12: Evolutie van de 18-25 jarigen in de Vlaamse, Waalse en Brusselse bevolking volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB</i>	36
<i>Figuur 13: Evolutie van de aandelen van de verschillende leeftijdscategorieën in Brusselse bevolking</i>	45
<i>Figuur 14: Evolutie van de 18-25 jarigen in de Vlaamse, Waalse en Brusselse bevolking</i>	45

8. Lijst van tabellen

<i>Tabel 1: Evolutie van de leeftijdscategorieën 0-17-jarigen, bevolking op beroepsactieve leeftijd en 65-plussers in het Vlaams Gewest (in % van de totale bevolking)</i>	5
<i>Tabel 2: Evolutie van de afhankelijkheidsratio's in het Vlaams Gewest</i>	6
<i>Tabel 3: Op welk bedrag hebt u recht als u in aanmerking komt voor een tenlasteneming?</i>	12
<i>Tabel 4: Aandelen mantel- en residentiële zorg per leeftijdscategorie</i>	13
<i>Tabel 5: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (scenario1)</i>	15
<i>Tabel 6: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap (scenario1)</i>	15
<i>Tabel 7: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het nationaal BBP (scenario1)</i>	16

Tabel 8: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 1)	16
Tabel 9: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering in euro (scenario 1bis)	17
Tabel 10: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 1bis)	18
Tabel 11: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het nationaal BBP) (scenario 1bis)	18
Tabel 12: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 1bis)	18
Tabel 13: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in euro (scenario 2)	19
Tabel 14: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2)	19
Tabel 15: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het nationaal BBP) (scenario 2)	20
Tabel 16: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 2)	20
Tabel 17: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering in euro (scenario 2bis)	21
Tabel 18: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het budget van de Vlaamse gemeenschap) (scenario 2bis)	21
Tabel 19: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering (in % van het nationaal BBP) (scenario 2bis)	22
Tabel 20: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 2bis)	22
Tabel 21: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering bij stijging van het aantal Brusselse leden (in euro)	23
Tabel 22: Geprojecteerde uitgaven Vlaamse Zorgverzekering bij stijging van het aantal Brusselse leden (in % van het Vlaams budget)	23
Tabel 23: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering voor de periode 2006-2050 (scenario 2bis+Brusselaanpassing)	23
Tabel 24: Evolutie van de ledenbijdragen m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering volgens scenario 1	24
Tabel 25: Evolutie van het aandeel van de ledenbijdragen in de uitgaven volgens scenario 1	24
Tabel 26: Evolutie van de ledenbijdragen m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering volgens scenario 2bis	24
Tabel 27: Evolutie van het aandeel van de ledenbijdragen in de uitgaven volgens scenario 2bis	25
Tabel 28: Evolutie van de ledenbijdragen m.b.t. de Vlaamse zorgverzekering volgens scenario 2bis + stijgende participatiegraad Brusselaars in €	25
Tabel 29: Evolutie van het aandeel van de ledenbijdragen in de uitgaven volgens scenario 2bis + stijgende participatiegraad Brusselaars	25
Tabel 30: Overzicht van de totale uitgaven die niet door de ledenbijdragen gedekt worden.	26
Tabel 31: Evolutie van de leeftijdscategorieën 0-17-jarigen, bevolking op beroepsactieve leeftijd en 65-plussers in het Vlaamse gewest volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van de totale bevolking)	27

Tabel 32: Overzicht van de totale uitgaven die niet door de ledenbijdragen gedekt worden (oude demografische projecties)	28
Tabel 33: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoeten van de gemeenschapsbudgetten	30
Tabel 34: Uitgaven voor het hoger onderwijs (in 1000 €) (stijgende participatiegraad)	31
Tabel 35: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (stijgende participatiegraad)	31
Tabel 36: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het nationaal BBP) (stijgende participatiegraad)	31
Tabel 37: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven voor het hoger onderwijs (stijgende participatiegraad)	32
Tabel 38: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in 1000 €) (participatiegraad constant)	32
Tabel 39: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (participatiegraad constant)	33
Tabel 40: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs (in % van het nationaal BBP) (participatiegraad constant)	33
Tabel 41: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven voor het hoger onderwijs (constante participatiegraad)	33
Tabel 42: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in 1000 €) (stijgende participatiegraad)	34
Tabel 43: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (stijgende participatiegraad)	34
Tabel 44: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het nationaal BBP) (stijgende participatiegraad)	35
Tabel 45: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in 1000 €) (participatiegraad constant)	35
Tabel 46: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het budget van Vlaamse respectievelijk Franstalige Gemeenschap) (participatiegraad constant)	35
Tabel 47: Evolutie van de uitgaven voor het hoger onderwijs volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het nationaal BBP) (participatiegraad constant)	35
Tabel 48: Evolutie van de belangrijkste inkomsten en uitgaven van de Vlaamse zorgverzekering van bij haar start tot 2006.	44
Tabel 49: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in € volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario1)	46
Tabel 50: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario1)	46
Tabel 51: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het nationaal BBP volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario1)	46

<i>Tabel 52: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario 1)</i>	47
<i>Tabel 53: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in € volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario2)</i>	47
<i>Tabel 54: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse zorgverzekering volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2)</i>	47
<i>Tabel 55: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het nationaal BBP volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario2)</i>	48
<i>Tabel 56: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse zorgverzekering volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario 2)</i>	48

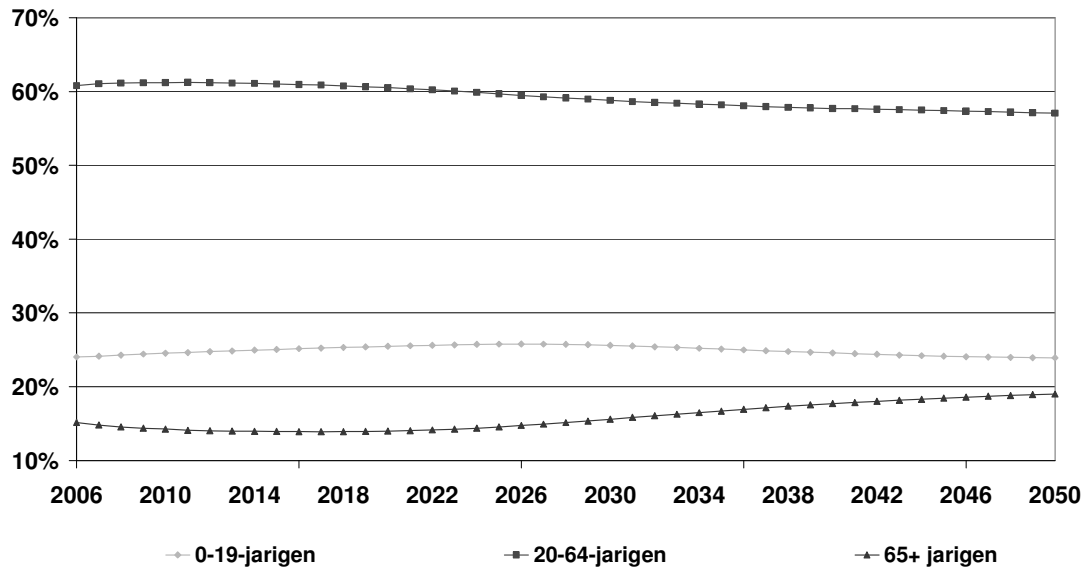
9. Appendix

Tabel 48: Evolutie van de belangrijkste inkomsten en uitgaven van de Vlaamse zorgverzekering van bij haar start tot 2006.

INKOMSTEN	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Totaal dotatie			105.783.000	143.846.000	99.157.000	90.657.000	99.140.000	254.795.000
- Gewone dotatie aan Vlaams Zorgfonds (werkingsdotatie)			99.157.000	99.157.000	99.157.000	90.657.000	99.140.000	254.795.000
- Extra dotatie			6.626.000	44.689.000				
Ledenbijdragen				40.632.000	93.455.860	94.239.807	96.011.347	100.627.690
Andere inkomsten			7.833.000	29.019.000	43.208.140	70.181.193	64.820.653	44.026.981
Totaal			113.616.000	213.497.000	235.821.000	255.078.000	259.972.000	399.449.671
UITGAVEN								
Subsidie tenlastenemingen aan zorgkassen				72.884.000	133.197.000	168.563.000	186.020.000	197.819.745
Totaal dotatie aan reservefonds	99.157.410	103.321.590	89.242.000	96.346.000	37.346.671	29.758.815	41.418.885	173.302.587
- Dotatie aan het reservefonds	99.157.410	99.157.409	89.242.000	89.242.000	27.268.000	12.000.000	20.000.000	150.000.000
- Extra dotatie o.w.v. interesten		4.164.181		7.104.000	10.078.671	17.758.815	21.418.885	23.302.587
Andere uitgaven			24.374.000	44.267.000	65.277.329	56.756.185	32.533.115	28.327.339
Totaal			113.616.000	213.497.000	235.821.000	255.078.000	259.972.000	399.449.671

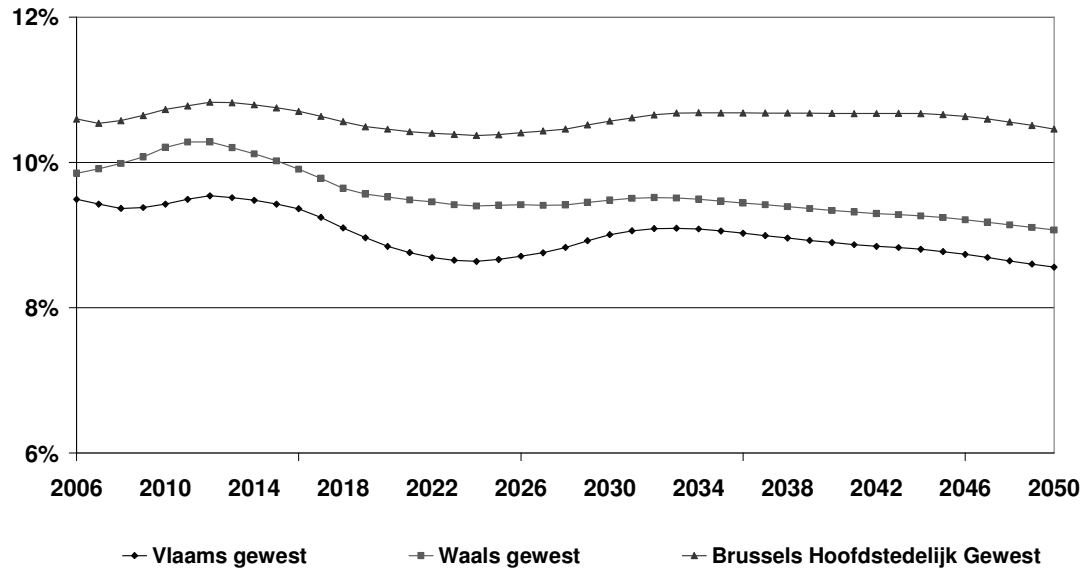
Bron: Vlaamse zorgfonds+ eigen berekeningen

Figuur 13: Evolutie van de aandelen van de verschillende leeftijdscategorieën in Brusselse bevolking

Bron: demografische projecties Federaal Planbureau+ eigen berekeningen

Figuur 14: Evolutie van de 18-25 jarigen in de Vlaamse, Waalse en Brusselse bevolking

Bron: demografische projecties Federaal Planbureau+ eigen berekeningen

Tabel 49: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in € volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario1)

<i>Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering</i>	<i>2006</i>	<i>2015</i>	<i>2030</i>	<i>2050</i>
<i>0-64</i>	<i>37.615.667</i>	<i>49.762.413</i>	<i>55.471.754</i>	<i>68.341.956</i>
<i>65-79</i>	<i>61.235.989</i>	<i>88.730.606</i>	<i>137.900.969</i>	<i>156.603.080</i>
<i>80+</i>	<i>112.607.647</i>	<i>206.275.137</i>	<i>317.071.655</i>	<i>605.106.508</i>
TOTAAL	211.459.303	344.768.156	510.444.379	830.051.544

Bron: eigen berekeningen

Tabel 50: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario1)

<i>Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering</i>	<i>2006</i>	<i>2015</i>	<i>2030</i>	<i>2050</i>
<i>0-64</i>	<i>0,35%</i>	<i>0,36%</i>	<i>0,24%</i>	<i>0,16%</i>
<i>65-79</i>	<i>0,57%</i>	<i>0,64%</i>	<i>0,61%</i>	<i>0,36%</i>
<i>80+</i>	<i>1,05%</i>	<i>1,49%</i>	<i>1,39%</i>	<i>1,38%</i>
TOTAAL	1,98%	2,49%	2,24%	1,89%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 51: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het nationaal BBP volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario1)

<i>Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering</i>	<i>2006</i>	<i>2015</i>	<i>2030</i>	<i>2050</i>
<i>0-64</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,00%</i>
<i>65-79</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,01%</i>
<i>80+</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,04%</i>
TOTAAL	0,07%	0,08%	0,07%	0,06%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 52: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse Zorgverzekering volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario 1)

0-64 jarigen	-0,12%
65-79 jarigen	0,66%
80+ jarigen	2,42%
TOTAAL	1,66%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 53: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in € volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario2)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	37.615.667	49.762.413	55.471.754	68.341.956
65-79	61.235.989	88.730.606	137.900.969	156.603.080
80+	112.607.647	233.849.119	364.179.255	695.040.452
TOTAAL	211.459.303	372.342.138	557.551.978	919.985.488

Bron: eigen berekeningen

Tabel 54: Evolutie van de uitgaven van de Vlaamse zorgverzekering volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (in % van het budget van de Vlaamse Gemeenschap) (scenario 2)

Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering	2006	2015	2030	2050
0-64	0,35%	0,36%	0,24%	0,16%
65-79	0,57%	0,64%	0,61%	0,36%
80+	1,05%	1,69%	1,60%	1,59%
TOTAAL	1,98%	2,69%	2,45%	2,10%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 55: Geprojecteerde uitgaven van de Vlaamse Zorgverzekering in % van het nationaal BBP volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario2)

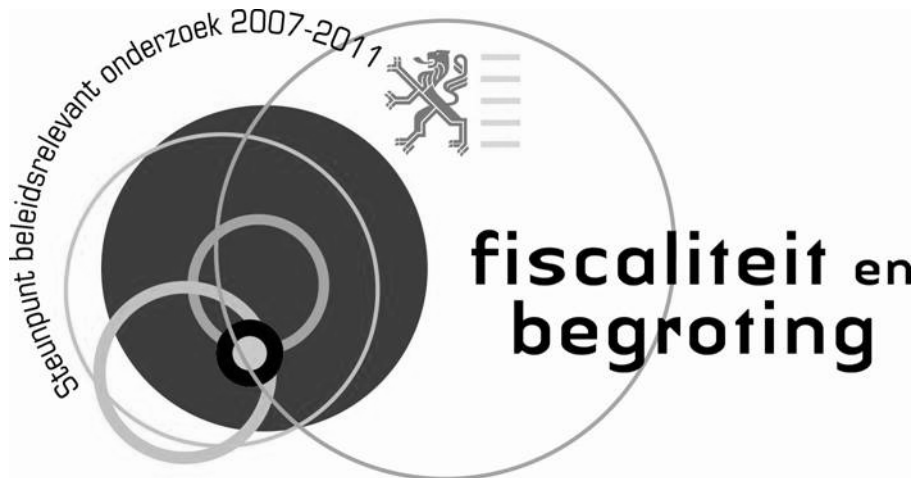
<i>Prognoses uitgaven Vlaamse Zorgverzekering</i>	<i>2006</i>	<i>2015</i>	<i>2030</i>	<i>2050</i>
<i>0-64</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,00%</i>
<i>65-79</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,01%</i>
<i>80+</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,05%</i>
TOTAAL	0,07%	0,09%	0,08%	0,07%

Bron: eigen berekeningen

Tabel 56: Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoet van de uitgaven in de Vlaamse zorgverzekering volgens de oude demografische vooruitzichten van de NBB (scenario 2)

<i>0-64 jarigen</i>	<i>-0,12%</i>
<i>65-79 jarigen</i>	<i>0,66%</i>
<i>80+ jarigen</i>	<i>2,75%</i>
TOTAAL	1,90%

Bron: eigen berekeningen

In deze paper schatten we het effect van vergrijzing en ontgroening op de evolutie van een aantal belangrijke uitgavencategorieën van de Vlaamse Gemeenschap. We doen dit aan de hand van demografische projecties die we toepassen op de huidige situatie m.b.t. de gemiddelde uitgaven per persoon per leeftijdscategorie. We kijken in het bijzonder naar leeftijdsgebonden uitgavencategorieën zoals de uitgaven m.b.t. de zorgverzekering en het hoger onderwijs.